

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра фінансового аналізу та аудиту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**Організація та методика фінансового контролю операцій з
запасами логістичної компанії**

Студентки 2-го курсу 3-мз групи
Спеціальності 071 «Облік та
оподаткування»
спеціалізації «Фінансовий
контроль та аудит»

Кожан Анни Юріївни

Науковий керівник

доктор економічних наук,
доцент

Гордополов Володимир
Юрійович

Гарант освітньої програми

доктор економічних наук,
професор

Назарова Каріна
Олександрівна

Київ 2021

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет фінансів та обліку

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність «Облік і оподаткування»

Спеціалізація «Фінансовий контроль та аудит»

Затверджую

Зав. кафедри _____

К.О. Назарова

30 грудня 2020 р.

Завдання

на випускнй кваліфікаційнй роботі студентів

Кожан Анни Юріївни

1. Тема випускнй кваліфікаційнй проекту (роботи): Організація та методика фінансового контролю операцій з запасами логістичнй компанії (на матеріалах ТОВ «Лан-Україна»)

Затверджена наказом ректора від 28.12.2020 р. № 3916.

2. Строк здачі студентом закінченнй проекту (роботи): 01.11. 2021 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до проекту (роботи):

Метою випускнй кваліфікаційнй роботи є дослідження теоретичних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації та методики фінансового контролю операцій з запасами логістичних підприємств.

Об'єктом дослідження є запаси підприємств логістичнй галузі.

Предметом дослідження є організація та методика контролю операцій з запасами логістичних підприємств.

4. Консультанти по роботі (проекту), із зазначенням розділів проекту, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

5. Зміст випускового кваліфікаційного проекту (роботи) – перелік питань по розділах, що належить розробити:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З ЗАПАСАМИ

- 1.1. Економічна сутність, класифікація та оцінка запасів підприємства
- 1.2. Місце і роль фінансового контролю в системі управління запасами господарюючого суб'єкта
- 1.3. Стан та розвиток логістичної галузі в Україні

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

- 2.1. Оцінка нормативно-правового забезпечення та спеціальної літератури з питань дослідження
- 2.2. Формування фактографічної та облікової інформації в процесі контролю запасів підприємства
- 2.3. Організаційно-інформаційна модель фінансового контролю запасів підприємства.

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

- 3.1. Внутрішній контроль в системі управління запасами підприємства
- 3.2. Аналітичні процедури в контролі ефективності використання запасів логістичних підприємств
- 3.3. Методика фінансового контролю запасів логістичного підприємства та напрямки її вдосконалення

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

6. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускного кваліфікаційного проекту(роботи)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Написання наукової статті за темою дослідження	15.06.2021	15.06.2021
2	Написання 1 розділу роботи	30.06.2021	30.06.2021
3	Написання 2 розділу роботи	02.09.2021	02.09.2021
4	Написання 3 розділу роботи	11.10.2021	11.10.2021
5	Написання вступу та висновків	25.10.2021	25.10.2021
6	Представлення роботи на кафедрі	01.11.2021	01.11.2021
7	Попередній захист випускної кваліфікаційної роботи	19.11.2021	

7. Дата видачі завдання «30» _____ грудня _____ 2020__ р.

8. Керівник випускної кваліфікаційної роботи

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Гарант освітньої програми

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Завдання прийняв до виконання студент

(прізвище, ініціали, підпис)

11. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи

Однією із основних складових економічних ресурсів є запаси, від стану яких залежить конкурентоздатність підприємства, фінансовий стан та фінансові результати його діяльності. Саме тому дослідження особливостей організації і методики фінансового контролю операцій з запасами логістичних підприємств є актуальними.

У випускній кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні аспекти та розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення організації та методики фінансового контролю операцій з запасами підприємств логістичної галузі, а саме: розглянуто питання економічної сутності, класифікації та оцінки запасів; досліджено інформаційне забезпечення фінансового контролю запасів; застосовано аналітичні прийоми в контролі ефективності використання запасів логістичними підприємствами.

Дослідження проведено на достатньому теоретичному рівні із застосуванням сучасних методів обробки економічної інформації, характеризується вирішенням поставлених питань організації та методики фінансового контролю операцій з запасами суб'єкта господарювання. Основні положення та висновки роботи відповідають темі та предмету дослідження, достатньо повно розкривають його зміст. Пропозиції щодо удосконалення організації та методики фінансового контролю запасів мають практичну цінність і можуть бути використані як в логістичних підприємствах, так і підприємствах інших галузей.

Випускна кваліфікаційна робота Кожан А.Ю. на тему «Організація та методика фінансового контролю операцій з запасами логістичної компанії» відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

_____ (підпис, дата)

Відмітка про попередній захист _____

_____ (ПІБ, підпис, дата)

12. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота студента _____ (прізвище, ініціали) може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____

_____ (підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З ЗАПАСАМИ	6
1.1 Економічна сутність, класифікація та оцінка запасів підприємства	6
1.2 Місце і роль фінансового контролю в системі управління запасами господарюючого суб'єкта	12
1.3 Стан та розвиток логістичної галузі в Україні	17
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	22
2.1 Оцінка нормативно-правового забезпечення та спеціальної літератури з питань дослідження	22
2.2 Формування фактографічної та облікової інформації в процесі контролю запасів підприємства	27
2.3 Організаційно-інформаційна модель фінансового контролю запасів підприємства.	32
Висновки до розділу 2.	34
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	36
3.1 Внутрішній контроль в системі управління запасами підприємства	36
3.2 Аналітичні процедури в контролі ефективності використання запасів логістичних підприємств	42
3.3 Методика фінансового контролю запасів логістичного підприємства та напрямки її вдосконалення.	47
Висновки до розділу 3	52
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ..	57
ДОДАТКИ ..	

ВСТУП

Актуальність теми. Управління підприємством вимагає повної та різнобічної інформації щодо здійснюваних господарських операцій, їх змісту та обсягу; стану та використання матеріально-технічних ресурсів; зобов'язань та фінансових результатів діяльності.

Актуальність проблеми ефективного управління запасами обумовлена тим, що від стану запасів залежить конкурентоздатність підприємства, стан та фінансові результати його діяльності.

В процесі функціонування перед підприємствами постає завдання гнучко реагувати на потреби споживчого ринку, випускаючи нові види продукції та динамічно нарощуючи обсяги виробництва і реалізації товарів (товарообороту). В цих умовах зростає значення надійної системи фінансового контролю запасів, як елемента системи управління, що здійснюється на різних стадіях фінансово-господарського циклу. Основною метою фінансового контролю запасів є постійне спостереження і перевірка усіх господарських процесів (постачання, виробництво, збут) та порівняння фактично отриманих результатів із планованими, саме це обґрунтовує необхідність пошуку шляхів його вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження у питаннях контролю проводились багатьма вченими, серед яких варто виділити наукові здобутки Вовчик Н.Л., Воронко Р.М., Гончарука В.С., Гордополова В.Ю., Даценко Г.В., Калюги Є.В., Каменської Т.О., Ковальнової Г.В., Меліхової Т.О., Заремби О.О., Назарової К.О. та інших. Питання управління запасами досліджують такі вітчизняні науковці: Крушельницька О.В., Іваненко Л.А., Батищева Н.О. та інші. Однак, питання організації та методики фінансового контролю операцій з запасами потребують подальших наукових досліджень і нині є актуальними.

Мета і завдання дослідження. Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних аспектів та розробка практичних

рекомендацій щодо удосконалення організації та методики фінансового контролю операцій з запасами логістичних підприємств.

Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження передбачається вирішення наступних завдань:

1. З'ясувати економічну сутність та розкрити класифікацію і порядок оцінки запасів підприємства;
2. Зазначити місце і роль фінансового контролю в системі управління запасами підприємства;
3. Оцінити економіко-правове забезпечення обліку і контролю операцій з запасами підприємства;
4. Дослідити особливості формування облікової інформації щодо запасів господарюючого суб'єкта;
5. Навести основні блоки організаційно-інформаційної моделі фінансового та внутрішнього контролю запасів логістичного підприємства;
6. Здійснити аналіз ефективності використання запасів досліджуваного підприємства;
7. Надати рекомендації ТОВ «Лан-Україна» щодо напрямків удосконалення методики здійснення фінансового контролю запасів.

Об'єктом дослідження виступає організація та методика здійснення фінансового контролю діяльності підприємств логістичної галузі.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, організаційних та практичних аспектів системи фінансового контролю діяльності логістичних підприємств.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовувалися такі методичні прийоми, як аналіз і синтез, індукція і дедукція (у процесі дослідження економічної сутності запасів), методи групування і порівняння провадились у ході узагальнення інформації досліджуваного підприємства; наукова абстракція застосовувалася при вивченні окремих характеристик запасів, графічний метод – для наочного представлення результатів проведеного аналізу.

Інформаційною базою дослідження є наукові розробки вітчизняних і закордонних вчених з питань обліку, аналізу і контролю запасів підприємств, законодавчі і нормативні акти України, які регламентують методiku контролю запасів, статистична звітність Державної служби статистики України, матеріали періодичних видань, електронні ресурси, фактографічна та звітна інформація ТОВ «Лан-Україна».

Гіпотеза випускної кваліфікаційної роботи полягає у припущенні, що використання комплексу відповідних методів та системного підходу до фінансового контролю операцій з запасами підприємств дозволить удосконалити інформаційну систему управління та підвищити ефективність прийняття управлінських рішень.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що на підставі дослідження теорії і практики фінансового контролю запасів підприємств будуть розроблені та запропоновані рекомендації з його удосконалення, спрямовані на підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Практичне значення полягає у спрямованості на вирішення актуальних проблем ефективного проведення фінансового контролю підприємств в сучасних умовах господарювання. Висновки та пропозиції, здобуті в процесі дослідження, спрямовані на вдосконалення методики фінансового контролю операцій з запасами підприємств, в тому числі і логістичних. Впровадження методичних розробок і рекомендацій у практичну діяльність підприємств дозволить забезпечити управління своєчасною та достовірною інформацією, необхідною для прийняття ефективних управлінських рішень.

Публікації. За темою випускної кваліфікаційної роботи опубліковано наукову працю «Контроль в системі управління запасами підприємств» в збірнику наукових праць студентів «Фінансовий аналіз та аудит».

Структура. Випускна кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел із 71 найменування та 26 додатків. Дослідження містить 56 сторінок, 10 рисунків та 9 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З ЗАПАСАМИ

1.1. Економічна сутність, класифікація та оцінка запасів підприємства

Однією із основних складових частин економічних ресурсів є предмети праці – засоби виробництва, речова форма функціонування живої праці, на яку впливає людина за допомогою засобів праці з метою виготовлення матеріальних благ. Усі засоби, які можуть служити людині для задоволення її потреб, називаються благами. Всі корисності, які не даються природою в готовому вигляді, а є результатом праці, носять назву цінностей. Відповідно, в економічній сфері застосовується таке поняття як «матеріальні цінності». А сукупність всіх цінностей, які знаходяться в розпорядженні підприємства, складають його майно і формують поняття «запаси».

У науковій економічній літературі термін «запаси» трактується з різних точок зору. В економічній енциклопедії наводиться наступне визначення матеріальних запасів: «запаси матеріальних цінностей – це готова продукція, сировина, матеріали, паливо, запасні частини, інструмент, власні та купівельні напівфабрикати, незавершене виробництво, тара, які на певний момент є на підприємствах, складах» [28].

З іншої точки зору, до запасів, що використовуються у комерційній діяльності відноситься готова продукція виробничої сфери (сільськогосподарської, промислової, будівельної тощо), яка купується комерційними підприємствами з метою продажу. Зазначене також стверджує Ж.Ришар: «...запаси являють собою матеріальні цінності, які має підприємство для наступного продажу» [58]. Представники даної позиції головним критерієм визнання запасів визначають їх подальше використання – продаж.

Сучасні українські вчені та практики до товарно-матеріальних запасів (або матеріально-виробничих) відносять товари, які були куплені підприємством і зберігаються на складі для наступної реалізації; готова продукція, напівфабрикати та незавершене виробництво; різні матеріали, що зберігаються на складі і призначені для переробки в процесі виробництва або для забезпечення виробничого процесу.

Із урахуванням сучасних умов господарської діяльності визначення терміну «запаси» сформульоване у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (ПСБО) 9 «Запаси», згідно якого, запаси - це активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- активи, що утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [9].

Термін «Запаси» включає в себе традиційний перелік товарно-матеріальних цінностей, до якого вже звикли вітчизняні обліковці, хоча і не повний. З економічної точки зору запаси можна класифікувати і як товар, і як готову продукцію, а також оборотні активи і матеріальні ресурси, незавершене виробництво. Для цілей обліку і контролю запаси класифікують (рис.1.1.).

Поділ запасів на сировину, матеріали, паливо, тощо можна віднести до умовного, навіть в межах одного підприємства, тому що те, що вчора було придбано як товар, завтра може стати сировиною, або матеріалами, і навпаки, будівельні матеріали можуть стати паливом, а паливо-сировиною, тощо. Це тим більш ймовірно, чим більше видів діяльності проводить підприємство, або в ситуації, коли одне підприємство здійснює поставку запасів іншому. Тим більше, один і той же вид запасу може бути одночасно і матеріалом і

паливом. У цьому випадку їх відносять до тих або інших видів запасів за ознакою пере важності використання на цьому підприємстві.

На підставі детального розгляду класифікації, можна зробити висновки, що запаси та операції із ними в процесі обліку, аналізу й контролю, повинні розглядатися всебічно, з урахуванням усіх можливих варіантів їх формування та використання. Разом з тим, проблематика класифікації запасів ще не достатньо досліджена і потребує подальшого вивчення.

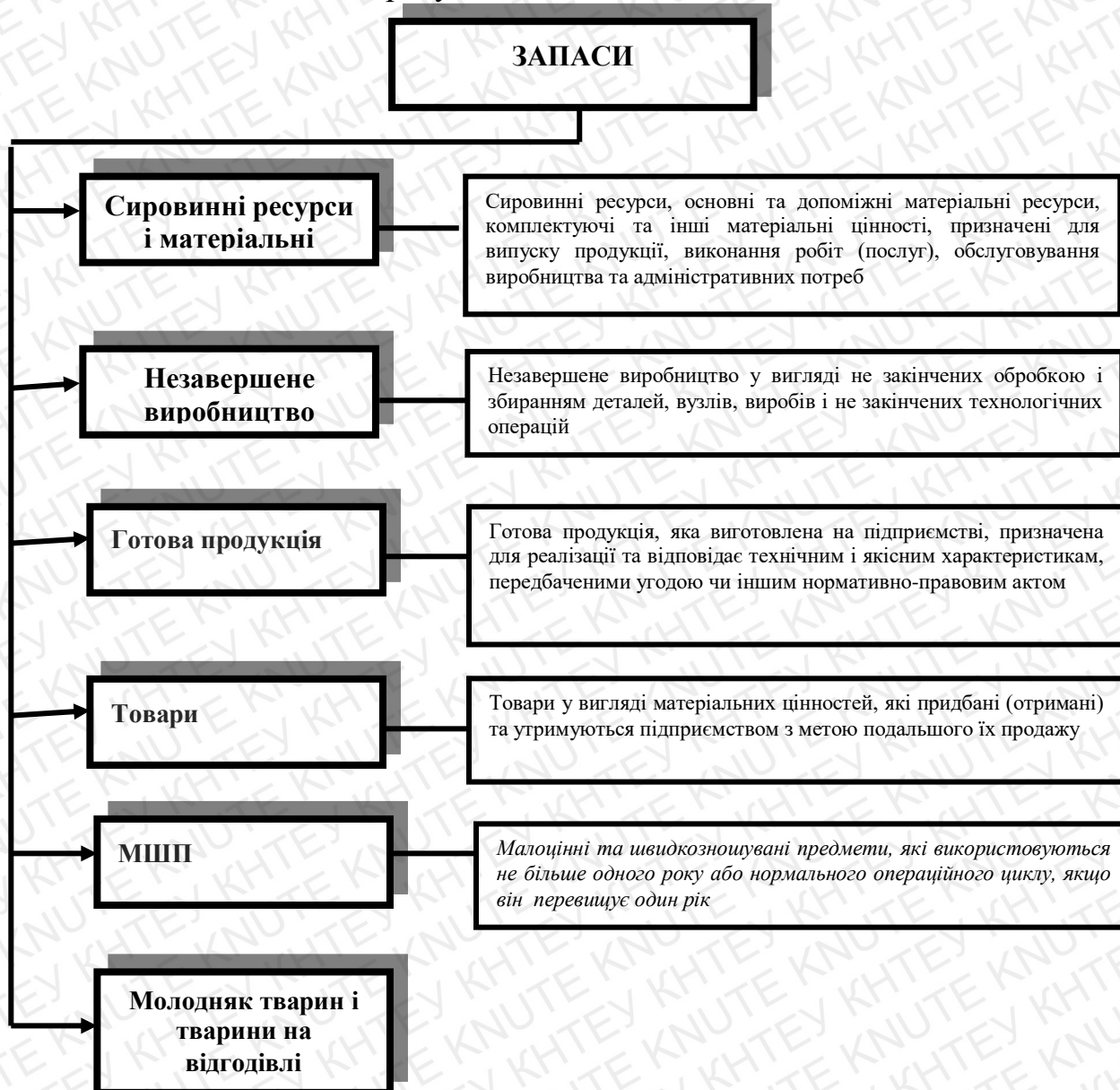

Рис. 1.1. Класифікація запасів в бухгалтерському обліку та контролі

Запаси підприємства будь якої галузі, включаючи логістичну, є основним інструментом досягнення його ефективної діяльності, а саме: вони забезпечують безперервність процесу реалізації і обслуговування покупців,

отримання прибутку та, відповідно, можливість подальшого функціонування суб'єкта господарювання.

Запаси, з урахуванням їх економічної сутності, можна трактувати як сукупність матеріальних цінностей, які є на підприємстві в наявності на певну дату (незалежно від можливих джерел їх надходження).

Як видно з рис. 1.2, запаси є складовою оборотних активів підприємств, що у свою чергу входять до матеріальних ресурсів. Термін «актив» у сучасному розумінні введений у вітчизняну економічну теорію та практику П(С)БО(Положення (стандарти) бухгалтерського обліку).

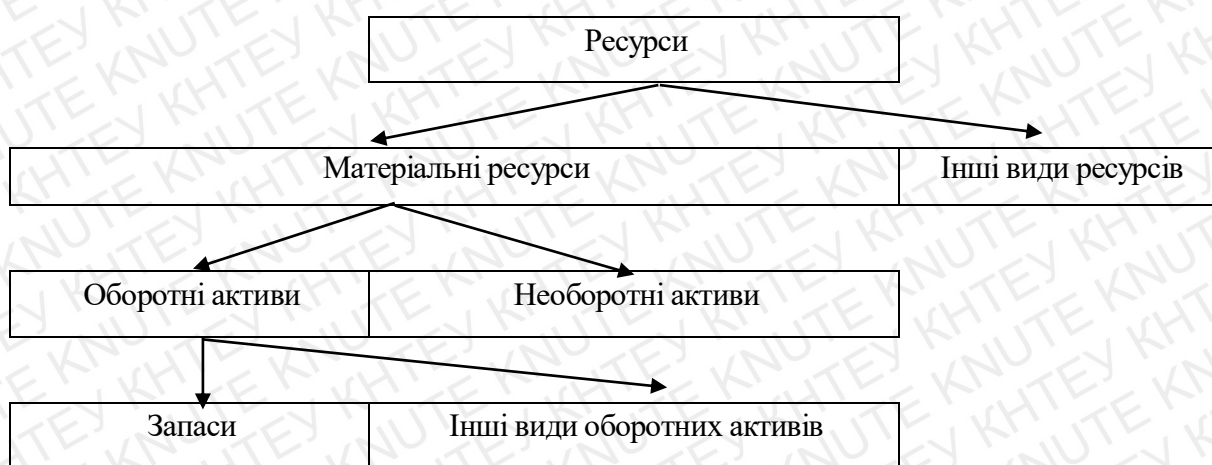

Рис. 1.2 Місце запасів у складі ресурсів виробничих підприємств

Таким чином, на підставі дослідження розвитку і економічної сутності запасів як елемента ресурсів підприємств, можна зробити висновки, що на макрорівні їх економічне значення полягає в необхідності забезпечення безперервності процесу розширеного відтворення, оскільки з об'єктивних причин можливе виникнення періодичної невідповідності у часі і просторі між попитом та пропозицією на певні види товарів.

Для належної організації обліку та фінансового контролю запасів важливим є здійснення їх правильної оцінки.

Запаси, що надійшли на підприємство, зараховуються на баланс за первісною вартістю.

Первісною вартістю запасів, що придбані за плату, є їх собівартість, яка складається з фактичних витрат:

- сум, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків;
- сум ввізного мита;
- сум непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству;
- транспортно-заготівельні витрати (витрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів).

Первісною вартістю запасів, виготовлених власними силами підприємства, визнається їхня виробнича собівартість, яку визначають за П(С)БО 16 «Витрати».

Первісною вартістю запасів, що внесені до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість, а, одержаних підприємством безоплатно — їх справедлива вартість.

Первісна вартість одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на подібні запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів виступає їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду.

Первинною вартістю запасів, що придбані в обмін на неподібні запаси, визнається справедлива вартість отриманих запасів.[11].

Не включають до первісної вартості запасів, а належать до витрат того періоду, в якому вони були здійснені (встановлені): понаднормові втрати і нестачі запасів; відсотки за користування позиками; витрати на збут; загальногосподарські та інші подібні витрати, які безпосередньо не пов'язані з придбанням доставкою запасів та приведенням їх до стану, в

якому вони придатні для використання у запланованих цілях. Порядок визначення первісної вартості запасів в залежності від джерела надходження узагальнено в додатку У(табл.У1)табл.

При відпуску запасів у виробництво, продаж та іншому вибутті оцінку їх здійснюють за одним із таких методів:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних витрат;
- ціни продажу.

Для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення та однакові умови використання, застосовують тільки один із наведених методів.

Кожен із зазначених у вітчизняному законодавстві методів оцінки вибуття запасів має переваги та недоліки. Так, незамінним, якщо на підприємстві використовуються запаси високої вартості або такі, що не можуть бути взаємозамінні. Перевагою методу ідентифікованої собівартості є те, що вартість проданих (використаних) запасів та їх залишки обліковуються за фактичною вартістю. Проте у результаті використання даного методу однакові активи обліковуються у запасах за різною вартістю.

Найбільш простим у застосуванні і дієвим для надання інформації в управлінських цілях є метод середньозваженої собівартості, однак використання даного методу за умов щоденного надходження та використання запасів у великих обсягах може бути неефективним та досить трудомістким.

Недолік методу ФІФО у тому, що його застосування дозволяє зовнішнім чинникам економічного життя держави впливати на показник валового прибутку кожного окремо взятого підприємства (табл.1.1).

Що стосується методу нормативних затрат і ціни продажу, перший застосовується виключно у промисловості, а використання другого є

найбільш прийнятним у сфері роздрібної торгівлі [17, с. 81]. Класифікація та оцінка запасів використовується логістичними підприємствами для належної організації фінансового контролю операцій з руху запасів.

Таблиця 1.1

Вплив чинників на вартість запасів, що вибули, оцінених за методом ФІФО

Зовнішні економічні чинники	Недоліки	Переваги
Підвищення цін (інфляція)	Завищений показник валового прибутку у звіті про фінансові результати	1. Оцінка запасів, що залишаються на балансі максимально близька до їх реальної (поточної) вартості 2. Результати аналізу фінансового стану підприємства виглядають привабливими для інвесторів та кредиторів (показники рентабельності, платоспроможності і фінансової стійкості підприємства вищі, ніж вони є насправді)
Зниження цін (дефляція)	Занижений показник валового прибутку у звіті про фінансові результати	Оцінка запасів, що залишаються на балансі максимально близька до їх реальної (поточної) вартості

Значення і місце фінансового контролю в управлінні запасами розглянемо в наступному параграфі.

1.2. Місце і роль фінансового контролю в системі управління запасами господарюючого суб'єкта

Головною причиною виникнення кризової ситуації на багатьох українських підприємствах є низький рівень менеджменту. Саме некваліфіковані та помилкові дії керівництва привели велику кількість суб'єктів господарювання на межу банкрутства. Мистецтво управління полягає у вмінні передбачити господарську і комерційну ситуацію, своєчасно вжити заходи щодо оптимізації співвідношення «витрати-результат» і, тим самим, досягнути поставленої мети — одержати бажаний прибуток. Фінансовий контроль є механізмом цього мистецтва і саме відсутність на вітчизняних підприємствах його ефективної системи є істотним фактором, який зумовлює прийняття неправильних управлінських рішень.

Однією з визначальних тенденцій, як світового ринку логістичної продукції так і вітчизняного, є орієнтація підприємств на загальновизнані

принципи менеджменту якості, а саме: орієнтація на споживачів, процесний підхід, системний підхід до управління, ефективна інформаційна база для прийняття рішень сучасні управлінські інформаційні технології.

Система управління, крім традиційного її розуміння, сприймається ще й як процес прийняття рішень. У цьому контексті інформаційна система управління розглядається як підсистема, що обслуговує процес прийняття рішень. Будучи підсистемою інформаційної системи управління підприємством, фінансовий контроль інтегрується в загальну систему управління (Рис.1.3).

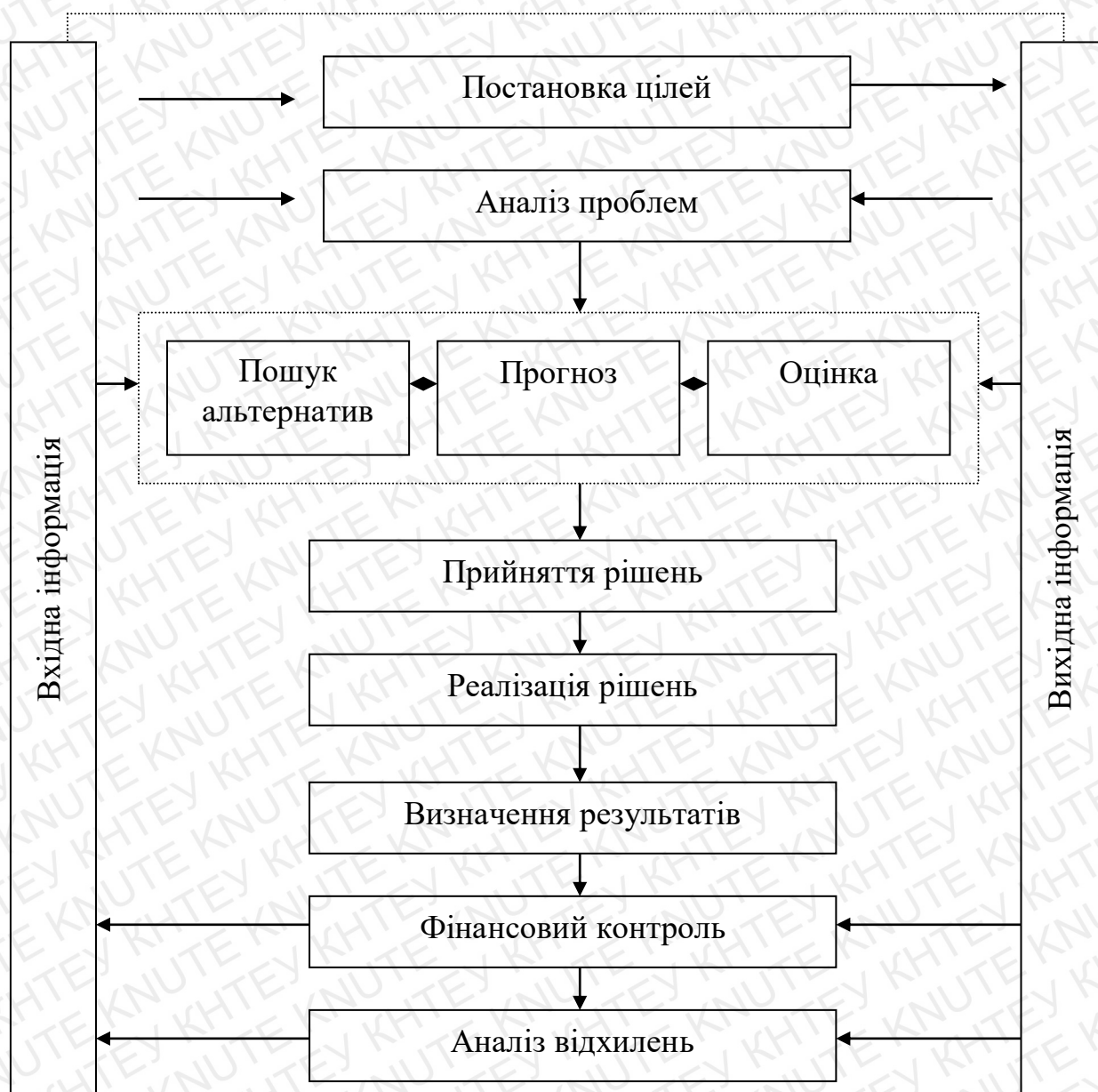

Рис. 1.3. Стадії управлінського циклу

Роль і значення фінансового контролю в системі управління

підприємством полягає в тому, що керівник повинен постійно приймати рішення, реалізація яких дозволяє підтримувати підприємство в стані ділової активності.

Фінансовий контроль визначає наскільки управлінські рішення щодо формування цілей, ресурсів і процесів сприятимуть підвищенню результативності, ефективності і продуктивності робіт.

В економічній літературі розглядаються два аспекти фінансового контролю: стратегічний і оперативний (Рис. 1.4.).

Рис.1.4. Розмежування стратегічного і оперативного фінансового контролю

Сутність **стратегічного фінансового контролю** полягає у забезпеченні виживання підприємства, у проведенні антикризової політики, недопущенні банкрутства. Його завдання - допомогти керівництву підприємства ефективно використовувати наявні переваги і створювати нові можливості для успішної діяльності на перспективу, тобто він спрямований на потенціали успіху. Стратегічний **фінансовий контроль** визначає цілі і

завдання для оперативного.

Сутність **оперативного фінансового контролю** полягає у забезпеченні прибутковості і ліквідності підприємства шляхом виявлення причинно-наслідкових зв'язків при співставленні виручки від реалізації і витрат.

Оперативний фінансовий контроль орієнтується на короткостроковий результат (охоплює період до 1 року).

Стратегічний фінансовий контроль часовими рамками не обмежується, хоча найчастіше мова йде про середньо - і довгостроковий період..

Порівняльну характеристику оперативного і стратегічного фінансового контролю наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика оперативного і стратегічного фінансового контролю

Показник	Оперативний фінансовий контроль	Стратегічний фінансовий контроль
Орієнтація	В основному внутрішнє середовище підприємства	Внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства
Ціль	Забезпечення прибутковості і ліквідності підприємства шляхом виявлення причинно-наслідкових зв'язків при підставленні виручки від реалізації і витрат	Забезпечення виживання підприємства. Проведення антикризової політики, недопущення банкрутства. Спрямованість на потенціали успіху.
Завдання	<ul style="list-style-type: none">– здійснення керівництва при плануванні і розробці бюджетів (поточне і оперативне планування);– пошук вузьких місць для тактичного управління;– визначення усієї сукупності підконтрольних показників відповідно до поставлених поточних цілей;– порівняння планових і фактичних показників підконтрольних результатів і витрат з метою виявлення причин, винуватців і наслідків відхилень;– аналіз впливу відхилень на	<ul style="list-style-type: none">– участь у визначенні кількісних і якісних цілей підприємства;– відповідальність за стратегічне планування;– розробка альтернативних стратегій;– визначення критеріїв внутрішніх і зовнішніх умов, що лежать в основі стратегічних планів;– визначення вузьких місць; визначення основних підконтрольних показників відповідно до поставлених

	виконання поточних планів; рішень.	стратегічних цілей; – порівняння планових і фактичних значень.
--	---------------------------------------	---

Основна відмінність між стратегічним і оперативним фінансовим контролем полягає у тому, що перший зорієнтований на тенденції майбутнього, а другий – на сьогоднішній день.

На практиці стратегічний і оперативний контроль тісно взаємопов'язані в процесі реалізації функцій менеджменту.

При стратегічній постановці питання завжди домінує питання щодо оперативної його реалізації, чи, навпаки, - оперативні проблеми доходності можуть бути «не помічені», якщо нехтують стратегічною постановкою даного питання.

Служба фінансового контролю виступає координатором між керівництвом підприємства і його підрозділами при розробці стратегічних і оперативних планів, а також контролює їх виконання.

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що будь-який вид бізнесу потребує управління фінансовими і людськими ресурсами. Саме фінансовий контроль забезпечує необхідний для цього механізм. Його роль полягає в тому, що він є основною системою комунікацій на підприємстві.

Отже, фінансовий контроль — це не що інше, як система інформаційної підтримки управління. Він забезпечує методичну базу для підтримки основних функцій менеджменту: планування, контролю, обліку і аналізу, а також оцінки ситуації для прийняття управлінських рішень.

Тобто, фінансовий контроль покликаний допомогти вищому керівництву і керівній ланці приймати рішення. Разом з тим, фінансовий контроль - це така організація управління, при якій не просто констатуються факти, а проводяться роз'яснення та консультації з метою досягнення поставлених цілей та запобігання помилок.

Об'єктом дослідження випускної кваліфікаційної роботи є логістичне

підприємство. Отже, в наступному параграфі охарактеризуємо дану галузь і організаційно-економічну діяльність базового підприємства.

1.3. Стан та розвиток логістичної галузі в Україні

Входження України в глобальний економічний простір зумовлює формування відповідного економічно-правового поля, що надає країні статус рівноправного партнера міжнародних відносин. Співпраця в межах світового та міжнародного ринків товарів і послуг зумовлює формування специфічного виду діяльності – сектора логістичних послуг, на який покладається одна з основних функцій у забезпеченні безперебійного постачання товарів у будь-яку країну світу та дотримання партнерських угод. Транспортно-логістичне сполучення України знаходиться у досить вигідному географічному положенні, але недосконале митне законодавство, ускладнена процедура митного контролю, незадовільний стан транспортної інфраструктури тощо формує негативні стереотипи під час налагодження ділових стосунків, укладання договорів, розроблення інвестиційної стратегії контрагентів.

Глобалізація економіки та міжнародне співробітництво сприяють розвитку й посиленню конкуренції серед логістичних підприємств, яка стала частиною підприємницької стратегії. Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі транспортними послугами наведено в додатку А (таблиця А1).

Альтернативою виміру інституціональних особливостей національної та світової економіки з формуванням глобальних логістичних систем стало визначення ефективності діяльності у сфері логістики. Рішення даного питання запропонував Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку у своєму дослідженні логістичної діяльності в рамках глобальної економіки [38, с. 34]. Починаючи з 2007 року, Світовий банк оприлюднює індекс ефективності логістики (LPI – Logistic Performance Index), який визначає якість здійснення поставок товарів і стан торгової логістики на національному та міжнародному рівнях. Показник вимірює ефективність

роботи ланцюгів постачань у міжнародній торгівлі й оцінюється кожні 2 роки серед 160 країн світу. Індекс оцінює такі підіндикатори:

- 1) ефективність роботи митних органів;
- 2) якість інфраструктури;
- 3) простоту організації міжнародних постачань товарів;
- 4) компетенцію в логістиці;
- 5) можливість відстеження товару впродовж усього ланцюжка поставок;
- 6) дотримання термінів поставки товару [47, с. 310].

Найефективнішу логістику має Німеччина, яка останні роки очолює рейтинг, а величина LPI – 4.19.

Проаналізуємо позицію України згідно з Індексом ефективності логістики та вплив підіндексів на її формування у додатку Б (таблиця Б2).

Згідно з даними рейтингу 2007–2018 рр. позиція України за показником Індeksu ефективності логістики коливається, що можна пояснити зміною методики оцінювання LPI у 2010 році, політичною та економічною ситуацією 2013–2014 рр., а також політичною нестабільністю. Згідно з проведеним аналізом за показником Індeksu ефективності логістики можна зробити висновок, що за окремими показниками наявна тенденція до зростання та за всіма показниками має найсильнішу позицію серед країн Євразії та Білорусії, але суттєво поступається позиціями європейським країнам: Польщі, Болгарії, Латвії тощо. Хоча «запропонований індекс LPI на сьогодні є єдиним узагальнюючим показником для оцінювання ефективності логістики країни» [38, с. 36], проте має суттєві недоліки та суб'єктивні фактори, які потребують детальнішого вивчення для встановлення об'єктивних суджень у дослідженні.

Узагальнюючи дослідження, слід зазначити, що під час побудови логістичних систем на національному рівні необхідно звернутися до міжнародного досвіду, активно впроваджувати та використовувати сучасні системи управління логістичними структурами, приймати комплексні логістичні рішення тощо. Нині в Україні спостерігається позитивна тенденція розвитку логістики, про це свідчать дані звіту Світового банку щодо індексу ефективності логістики (додаток В; рис.В1). Серед 160 країн світу Україна посідала 66 місце (LPI=2,83) в 2018 році проти 80 в 2016 (LPI=2,74). В Україні найбільш розвиненим є показник своєчасності поставок вантажу (станом на 2018 рік він становить 3,42 бали), а найменш розвиненим показник інфраструктури (2,22 бали).

Враховуючи усе зазначене, базовим підприємством дослідження було обрано логістичне підприємство, а саме ТОВ «Лан-Україна», основним видом діяльності якого є неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами, а також вантажний автомобільний транспорт, посередницька діяльність у торгівлі сільськогосподарською сировиною тощо. Підприємство зареєстроване 23.06.1999 р. за адресою: м. Київ, вул. Митрофана Довнар-Запольського, буд.5. Вартість активів компанії ТОВ "ЛАН-УКРАЇНА" станом на кінець 2020 року становить 48679000 грн. Вищим органом управління є Загальні збори учасників, виконавчий директор. Компанія є одним з найбільших в Україні імпортерів та дистриб'юторів продуктів харчування, надає логістичні та брокерські послуги з просування товарів на ринку. Станом на 13.09.21р. статутний капітал компанії складає 10999988,69 грн., засновники-2 фізичні особи. Основні економічні показники діяльності ТОВ «ЛАН-Україна» за останні 5 років, наведені в додатку Г(таблицяГ1). Інформація в таблиці сформована на основі даних річної фінансової звітності, що міститься в додатках Д1-Д5;Ж1-Ж5.

Як видно з наведених даних, показники: чистий дохід, собівартість реалізації та валовий прибуток у 2020 р. були нижчими порівняно з усіма

попередніми роками, найвищими ці показники були у 2018 р. Тенденцію до зростання має показник операційних доходів, найвищим значення якого було у 2020р., слід відмітити, що аналогічною є поведінка операційних витрат. Фінансовий результат операційної діяльності-прибуток зростав за період 2016-2019рр., однак у 2020 році підприємство спрацювало збитково. В результаті така ж картина спостерігається з показниками фінансового результату до оподаткування, чистого прибутку та рентабельності діяльності. Отже, керівництву компанії потрібно провести детальний факторний аналіз результативних показників діяльності підприємства, підвищити дієвість та ефективність служби фінансового контролю.

Висновки до розділу 1

Запаси є одним з найважливіших елементів виробничого чи торговельного процесу на підприємстві. Обґрунтована і повна класифікація та оцінка запасів має не лише наукове, але й практичне значення, оскільки створює можливості визначити оптимальний склад і структуру, потребу та джерела формування запасів та дозволяє побудувати правильну систему фінансового контролю операцій з запасами, а також забезпечує ефективне управління цими активами для безперервного процесу виробництва та реалізації продукції(товарів).

Однією з визначальних тенденцій, як світового ринку логістичної продукції так і вітчизняного, є орієнтація підприємств на загальновізнані принципи менеджменту якості, а саме: орієнтація на споживачів, процесний підхід, системний підхід до управління, ефективна інформаційна база для прийняття рішень сучасні управлінські інформаційні технології. Будучи підсистемою інформаційної системи управління підприємством, фінансовий контроль інтегрується в загальну систему управління.

Будь-який вид бізнесу потребує управління фінансовими і людськими ресурсами. Саме фінансовий контроль забезпечує необхідний для цього механізм. Його роль полягає в тому, що він є основною системою

комунікацій на підприємстві

Отже, фінансовий контроль можна вважати системою інформаційної підтримки управління. Він забезпечує методичну базу для підтримки основних функцій менеджменту: планування, контролю, обліку і аналізу, а також оцінки ситуації для прийняття управлінських рішень.

Випускна кваліфікаційна робота виконувалась на матеріалах логістичного підприємства ТОВ «Лан-Україна». Логістичні послуги займають вагомe місце в світовому господарстві. На вітчизняному ринку ця галузь знаходиться в стадії розвитку. Аналіз динаміки індексу логістичної ефективності показав поступовий розвиток сфери логістики на вітчизняному ринку, незважаючи на ряд факторів, які перешкоджають її діяльності (економічна криза, несприятлива політична ситуація в країні, війна на сході України та ін.). Однією із найважливіших складових ринку логістики є транспорт.

Подальші дослідження лежать у площині порівняння нормативного забезпечення транспортно- логістичного сектора національної економіки до сформованого міжнародного досвіду, встановлення невідповідностей та вироблення практичних рекомендацій щодо його удосконалення.

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Оцінка нормативно-правового забезпечення та спеціальної літератури з питань дослідження

Правові аспекти забезпечення фінансового контролю запасів визначаються нормативно-правовими актами, іншими офіційними документами, за допомогою яких досягається визначеність їх правового регулювання, стабільність і захищеність економічних відносин.

Порядок ведення обліку та фінансового контролю запасів на підприємствах логістичної галузі регулюється низкою нормативно-правових документів, які забезпечують:

- дотримання суб'єктами господарювання єдиних правил ведення бухгалтерського обліку, які носять обов'язковий характер, гарантують та захищають інтереси користувачів облікової інформації;
- достовірність та повноту необхідних даних для задоволення інформаційних потреб користувачів.

Державну політику у сфері фінансового контролю в Україні реалізують Міністерство фінансів України, Національний банк України, Державне казначейство України, Державна аудиторська служба, Державна фіскальна служба, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в межах повноважень, передбачених законодавством. В додатку 3 наведено характеристику чинної нормативно - правової бази з теми дослідження.

Вважаємо, що для вирішення проблем із погодження законодавчої бази необхідно на рівні міністерств та відомств розробити інструкції, які були б конкретизовані за профілем галузі та придатні для використання підприємствами усіх форм власності.

Опрацювавши основні нормативно-правові документи, що здійснюють регламентацію обліку та фінансового контролю запасів в Україні, ми визначили, що найбільш повно інформація розкривається в П(С)БО 9 "Запаси", та МСФЗ 2 "Запаси, але, разом з тим, є неузгодженість, зокрема, існують відмінності між порядком оцінки запасів за вимогами П(С)БО та МСФЗ [9;13].

Порівняльний аналіз вимог П(С)БО 9 "Запаси" та МСФЗ 2 "Запаси" дозволив визначити спільні та відмінні підходи до регулювання окремих питань оцінки запасів (табл. 2.1). Проведене дослідження показало, що загалом методичний підхід до оцінки запасів за міжнародними та національними стандартами майже уніфікований.

Однією із істотних відмінностей між стандартами є обмеження сфери їх застосування. Так, МСФЗ використовують всі підприємства, організації та установи незалежно від форми власності та способу утворення. Відповідно до П(С)БО його вимоги не поширюються на ведення бухгалтерського обліку бюджетними установами.

Інформація табл.2.1 дозволяє стверджувати, що існують певні неузгодженості при формуванні вартості запасів при їх надходженні, вибутті та на дату балансу.

Національні стандарти надають більш детальний перелік складових, які включаються до запасів, що спрощує порядок віднесення складових до виробничих запасів. Відсутність такої деталізації в МСФЗ пояснюється тим, що вони носять більш загальний характер та не враховують особливостей обліку окремих країн.

При розкритті інформації у фінансовій звітності виникають принципові відмінності щодо деталізації інформації про запаси. Так, відповідно до вимог МСФЗ, суб'єкт господарювання повинен надавати дані про суму запасів, визнаних витратами протягом звітного періоду, така вимога в національних стандартах відсутня. Вважаємо, що така інформація є доречною при

Порівняння вимог П(С)БО 9 "Запаси" та МСФЗ 2 "Запаси"

Економічна ознака	П(С)БО 9 «Запаси»	МСФЗ «Запаси»
Визначення заасів	<p>Під запасами розуміють активи, які:</p> <ul style="list-style-type: none"> – утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; – перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; – утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, а також управління підприємством 	<p>Під запасами розуміють активи, які призначені для використання в ході звичайної господарської діяльності у процесі виробництва, для продажу, чи у формі матеріалів для споживання при наданні послуг</p>
Оцінка запасів при надходженні	<p>Собівартість формується з таких витрат:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. При придбанні у постачальника – суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; транспортно-заготівельних витрат; інших витрат. 2. При виготовленні власними силами – витрат, що утворюють виробничу собівартість, визначену за П(С)БО 16 "Витрати". 3. При внесенні до статутного капіталу – справедливої вартості, погодженої із засновниками підприємства з урахуванням витрат, що включаються до первісної вартості запасів, придбаних у постачальника. 4. При безоплатному отриманні – справедливої вартості. 5. При отриманні внаслідок обміну на подібні активи – балансової вартості переданих запасів. 6. При отриманні внаслідок обміну на неподібні активи – справедливої вартості отриманих запасів. <p>До собівартості не включаються витрати: понаднормові витрати і нестачі запасів; проценти за користування позиками; витрати на збут; загальногосподарські та інші</p>	<p>Собівартість формується з таких витрат:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Витрати на придбання. Ціни придбання; мита та інших податків (якщо вони не відшкодовуються підприємству), витрат на транспортування; вартості робіт з навантаження та розвантаження й інших витрат. 2. Витрати на переробку. Витрати, безпосередньо пов'язанні з одиницею виробництва. 3. Інші витрати. Інші витрати, якщо вони відбулися при доставці запасів до їх теперішнього місця розпакування та приведення до теперішнього стану. До собівартості не включаються: понаднормативні суми відходів матеріалів, оплата праці або інші виробничі витрати; витрати на зберігання, крім тих витрат, які зумовлені виробничим процесом і є необхідними для наступного етапу виробництва; адміністративні накладні витрати, не пов'язані з доставкою запасів до їх теперішнього місця розташування та приведення у теперішній стан; витрати на продаж

Продовження таблиці 2.1

Оцінка запасів при використанні	Собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість.	Собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість. Стандартних витрат та метод роздрібних цін.
Відображення вартості у балансі	Найменша з двох оцінок: первісна вартість або чиста вартість реалізації.	Найменша з двох оцінок: собівартість або чиста вартість реалізації

розкритті стану і результатів господарської діяльності підприємств, зокрема, підприємств логістичної галузі.

Під час переоцінки запасів за нормами П(С)БО надається інформація лише про суму збільшення чистої вартості реалізації запасів, які попередньо уцінені. МСФЗ, крім цієї інформації, вимагає розкривати дані про суми уцінки запасів у звітному періоді, а також наводити обставини або події, що спричинили дооцінку виробничих запасів, які раніше були уцінені.

Отже, МСФЗ, що надають більше свободи ведення бухгалтерського обліку, ґрунтуючись на застосуванні бухгалтерами професійного судження, змушує розкривати більше інформації про запаси порівняно з національними стандартами.

Проведені дослідження з чинної нормативно-правової бази обліку матеріальних оборотних активів дозволили виокремити наступні недоліки (табл. 2.2).

Одним із проблемних питань є переоцінка запасів. У випадку, коли чиста вартість реалізації запасів перевищує їх первісну вартість, П(С)БО 9 «Запаси» не передбачено їх дооцінку. Це є цілком логічним, бо подібна дооцінка призвела б до оцінки запасів за їх поточною відновлювальною вартістю, яка у міжнародній практиці обліку не використовується разом з первісною вартістю. Крім того на сьогодні нормативно-правовими актами не передбачено складання будь-якого первинного документа щодо переоцінки запасів. А це є порушенням ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [4].

Недоліки нормативно-правового забезпечення контролю запасів в Україні

Нормативно-правовий документ	Невідповідність в нормативно-правовому документі
П(С)БО 9 «Запаси»	Відсутній порядок розрахунку економічних вигід
	Досить велика увага приділена уцінці запасів, а збільшення їх вартості передбачено лише на суму попередньої уцінки
	Невідповідність П(С)БО 9 Методичним рекомендаціям з бухгалтерського обліку запасів
	Не передбачена дооцінка запасів, коли чиста вартість реалізації виробничих запасів перевищує їх первісну вартість
Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та документів і розрахунків	Містить окремі форми застарілих актів та потребує розробки нових
Інструкція щодо застосування плану рахунків	Існує суперечність щодо обліку виробничих запасів, зокрема рахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів	Не передбачено складання будь-якого первинного документа щодо переоцінки запасів, що є порушенням ст. 9 ЗУ «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»

Проблемними питаннями фінансового контролю запасів займалися такі вітчизняні вчені: Бескоста Г.М., Бутинець Ф.Ф., Білуха М.Т., Кулаковська Л.П., Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Піча Ю.В., Подмешальська Ю.В., Салига С.Я., Сахарцева І.І., Усач Б.Ф. та інші. Також розглядом обраної теми дослідження займалися зарубіжні вчені: Велш Глен А., Ентоні Р., Ріс Дж., Міддлтон Д. та ін.

Автори розглядають дане питання зі своєї точки зору та акцентують увагу на різних аспектах проведення перевірки.

Незважаючи на деяку відмінність думок щодо етапів проведення перевірки запасів усі науковці сходяться на думці, що одним з найважливіших етапів контролю запасів є їх інвентаризація (В.Б. Івашкевич, Б.Н. Соколов, А.В. Евдокімова, І.Н. Пашкіна, та ін.).

Також, питання контролю операцій із запасами розкриті в сучасних періодичних виданнях. В статті Новікової Х.К «Внутрішній контроль як

основна складова управління діяльністю підприємства» детально досліджено організацію системи внутрішнього контролю запасів у сучасних умовах господарювання та оцінено і чітко визначено її здатність на документальному рівні надати змогу уникнути не тільки зайвих витрат, розкрадань, зловживань із боку посадових осіб, але і штрафів [53].

Ступінська М.В. в статті «Організація внутрішньогосподарського контролю запасів на підприємстві» обґрунтовує необхідність для впорядкування і забезпечення чіткості етапів контролю зосередити увагу на можливостях розроблення положень про організацію контролю, зазначити елементи, що безпосередньо стосуються запасів підприємства і визначають методичні аспекти їх обліку в наказі про облікову політику (визначення первісної вартості, метод розподілу транспортно-заготівельних витрат, методи оцінки на дату балансу та під час вибуття тощо) [63].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, різні автори пропонують методичні засади фінансового контролю запасів, які дещо відрізняються з урахуванням різних змін у податковому законодавстві та фінансовій звітності.

Огляд спеціальної літератури з питань фінансового контролю операцій з запасами представлено в додатку К.

В наступному параграфі розглянемо порядок формування фактографічної інформації та облікове забезпечення фінансового контролю запасів.

2.2. Формування фактографічної та облікової інформації в процесі контролю запасів підприємства

Впровадження ринкових механізмів, різноманітність форм власності реформування економічних відносин вимагають внесення змін в систему облікової системи з метою отримання достовірної інформації для прийняття

економічно обґрунтованих рішень та запобігання ризику фінансової діяльності підприємства.

Бухгалтерський облік в бухгалтерії базового підприємства автоматизовано на базі програмного комплексу «1:С Підприємство», який включає блок «1:С Бухгалтерія» та «1:С Склад». Головною перевагою цієї програми є її простота та сумісність окремих блоків, які можуть використовуватися як окремі програми. Оскільки в ТОВ «Лан-Україна» дуже великі обсяги складських операцій – автоматизація облікової системи складських операцій дає можливість значно скоротити обсяги роботи. Окрім того, в Україні широко налагоджене сервісне обслуговування цієї програми і при переході на нові стандарти облікової системи достатньо лише внести незначні зміни, щодо яких надають компетентні консультації фахівці фірми «1:С» чи її дистриб'ютори.

Для забезпечення якісного первинного обліку запасів, не зважаючи на наявність автоматизованих робочих місць бухгалтера, у ТОВ «Лан-Україна» поряд з обліковою документацією, сформованою комп'ютерною програмою автоматизації облікових робіт, у практичній діяльності широко використовують типові форми первинних документів які складаються ручним способом (Додаток Л). Схема організації обліку запасів у ТОВ «Лан-Україна» наведена у додатку М. Послідовність відображення інформації про запаси в бухгалтерському обліку від складення первинних документів до фінансової звітності наведена в додатку Н (рис.Н1).

Основні шляхи надходження на підприємство запасів узагальнені на рис. 2.1.

Порядок документального оформлення придбання запасів, які надходять до товариства «Лана-Україна» від постачальника, має таку послідовність (рис. 2. 2).

Облік матеріалів на складі здійснюється завідуючим складом (комірником), який є матеріально відповідальною особою.

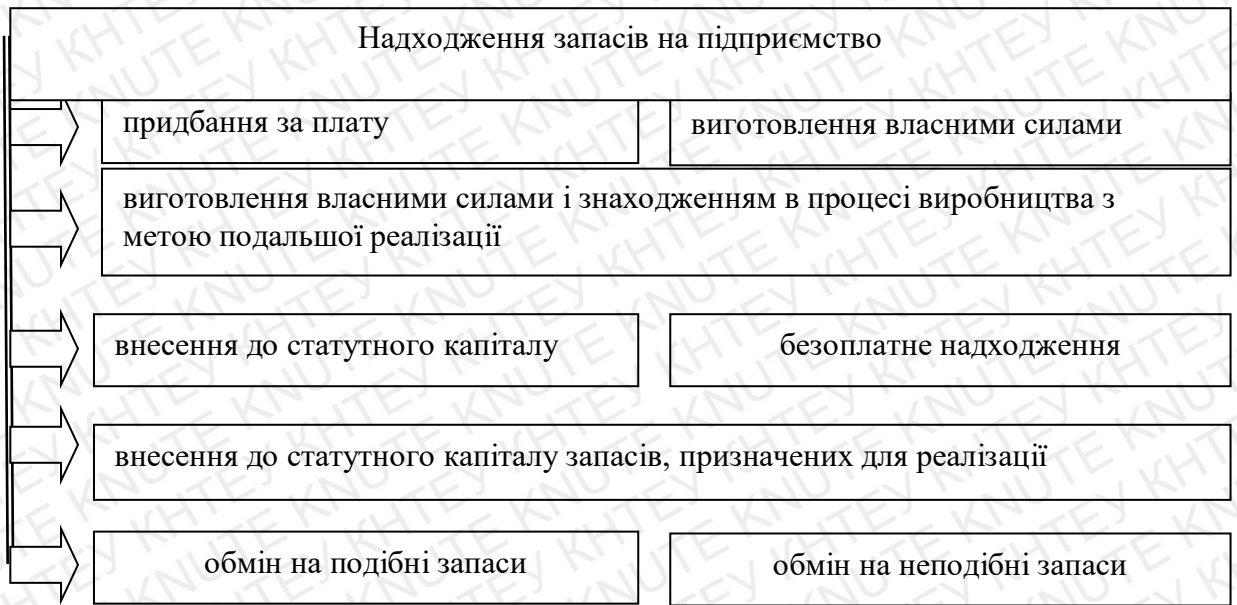

Рис.2.1. Шляхи надходження виробничих запасів на підприємство

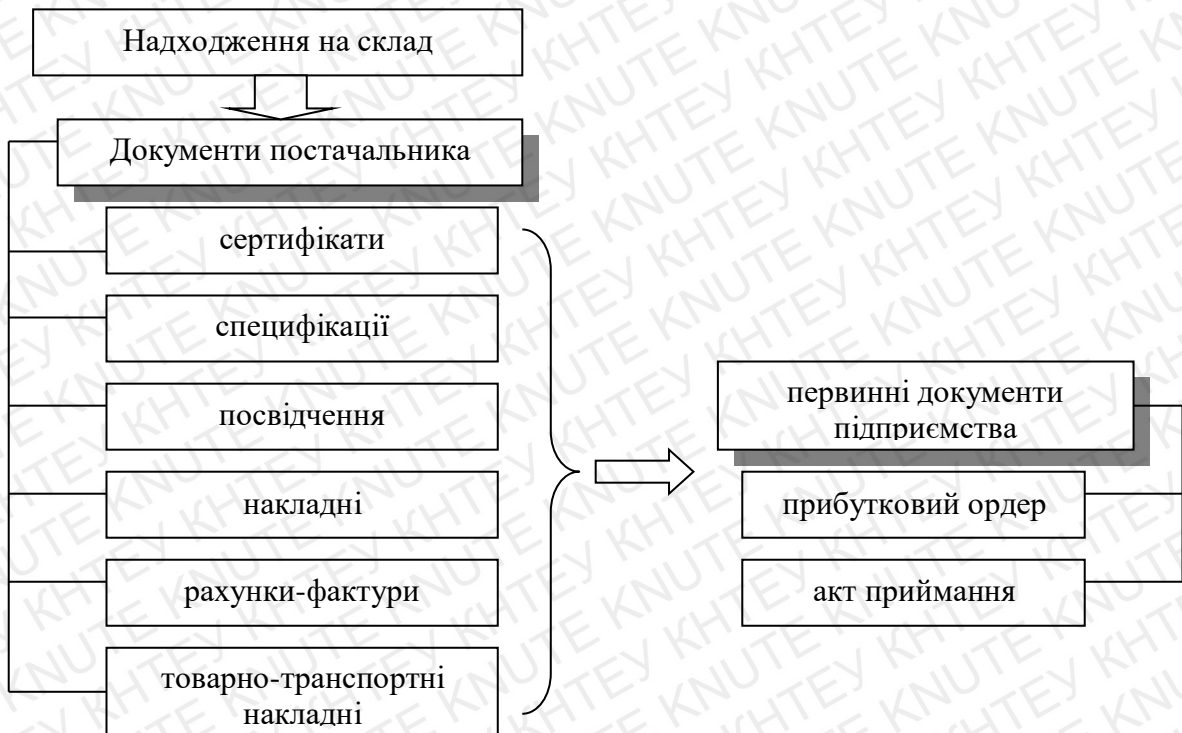

Рис.2. 2. Документальне оформлення надходження запасів

Бухгалтерія підприємства у встановлені строки здійснює приймання і обробку первинних документів на оприбуткування запасів.

Схема документообігу з руху запасів на підприємстві приведена у додатку П (рис.П1). Створення системою обліку такого документу приносить значну користь при здійсненні фінансового контролю операцій з запасами.

У табл.2.3 наведено відображення у бухгалтерському обліку підприємства операцій з придбання запасів у постачальників.

При придбанні запасів підзвітними особами оприбуткування здійснюється на основі прибуткового ордера, а документами, що підтверджують вартість придбаних запасів є товарний рахунок, акт, чек.

Бухгалтерські записи, які складаються при надходження запасів від підзвітних осіб, наведені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.3

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з надходження запасів від постачальника

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
	Перша подія – оприбуткування запасів		
1	2	3	4
1	Оприбутковано запаси	20,28	631
2	Відображено податковий кредит щодо ПДВ по оприбуткованих запасах	641	631
3	Оплачено раніше отримані запаси	631	311
4	Суму витрат на транспортування включено до первісної вартості запасів	20,28	631
5	Відображено податковий кредит щодо ПДВ по транспортних витратах	641	631
6	Оплачено послуги за транспортування	631	311
7	Перша подія - оплата		
	Проведено оплату запасів	371	311
8	Відображено податковий кредит щодо ПДВ	641	644
9	Оприбутковано запаси	20,28	631
10	Списано суму раніше нарахованого податкового кредиту	644	631
11	Зарахування попередньої оплати в оплату заборгованості постачальнику	631	371

Таблиця 2.4

**Відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій
з надходження запасів, придбаних підзвітною особою**

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Оприбутковано запаси, придбані підзвітною особою за готівку	20,22,28	372
2	Відображено суму податкового кредиту по ПДВ	641	372
3	Оплачено за придбані виробничі запаси	372	301

Запаси відпускаються зі складу підприємства: на виробничі, господарські потреби; для переробки і в порядку реалізації за оплату. Перелік первинних документів, якими оформлюється відпуск виробничих запасів на базовому підприємстві приведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Первинні документи, якими оформлюють відпуск виробничих запасів

№ форми	Назва форми	Призначення документу
М-8, 8-а, 9, 9-а	Лімітно-забірна картка	Для відпуску тих матеріалів, які споживаються систематично
М-10, М-10а, М-11	Вимога	Заповнюється при разовому відпуску запасів для виробничих та господарських потреб
М-14, 15	Накладна на відпуск матеріалів	Застосовується для оформлення відпуску матеріалів виробничим одиницям об'єднанням чи стороннім організаціям

Як показало проведене дослідження, у ТОВ «Лан-Україна» облік запасів ведеться згідно вимог законодавства, організований належним чином, внаслідок чого всі господарські операції відображені в обліку в повній мірі.

Логістичний аспект управління запасами вказує на необхідність забезпечення цього процесу відповідною і якісною інформацією щодо формування необхідного обсягу та складу запасів з метою забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції і товарів з одночасною мінімізацією поточних витрат на обслуговування та забезпечення ефективного контролю за їх рухом.

2.3. Організаційно-інформаційна модель фінансового контролю запасів підприємства

Фінансовий контроль здійснюється шляхом проведення ревізій та тематичних перевірок за допомогою певних прийомів. Сукупність організаційних, методичних і технічних прийомів, здійснюваних за допомогою певних процедур, становить контрольно-ревізійний процес.

Організація контрольно-ревізійної роботи зумовлена потребою координації і взаємної ув'язки процесів, виконання яких здійснюється колективом працівників. Ефективне функціонування фінансового контролю як системи, основою в якій є контрольно-ревізійна робота, насамперед залежить від його раціональної організації [57].

Контроль операцій з запасами може здійснюватися як у формі тематичної перевірки (коли перевіряється лиш вказаний об'єкт), так і у формі комплексної ревізії (коли, власне, контроль операцій з запасами є складовою контрольно-ревізійного процесу фінансово-господарської діяльності підприємства). Ревізія – метод заключного (ретроспективного контролю), в результаті якого дається всебічна оцінка фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Ревізійна комісія складає висновок по річних звітах та балансах. Без висновку ревізійної комісії загальні збори акціонерів не вправі затверджувати баланс.

Оскільки контроль операцій із запасами проводиться паралельно із здійсненням контролю інших господарських операцій – доцільно розглянути процес організації та планування комплексної ревізії, виділяючи, при потребі, окремі моменти по темі.

На основі проведеного дослідження розроблено організаційно-інформаційну модель фінансового контролю стану і руху запасів у ТОВ «Лан-Україна», яка представлена в додатку Р.

Контроль фінансово-господарської діяльності ТОВ «Лан-Україна» можуть здійснювати як самі члени комісії, так і наймані нею фахівці

(зокрема ревізійна комісія ТОВ «Лан-Україна» наймає незалежного аудитора). Ревізія фінансово-господарської діяльності логістичних підприємств може бути плановою та позаплановою.

Основними завданнями контролю операцій з запасами є контроль за економним і цільовим їх витрачанням, збереженням запасів на складах, попередження безгосподарності і марнотратства, підвищення ефективності роботи підприємств. Виходячи з характеру діяльності підприємства, змісту та обсягів контролю, формується бригада, після чого видається наказ – розпорядження керівника на проведення перевірки. Керівник складає програму ревізії, до якої включаються об’єкти перевірки відповідно до завдань ревізії та їх значущості. Приблизна форма програми ревізії подано на рисунку 2.3.

№ з.п.	Об’єкт контролю	Зміст контрольно-ревізійних процедур	Періоди та обсяги перевірки
1.	З по р.
2.	Запаси та операції з ними	Вибіркова інвентаризація, контрольний запуск, документальна перевірка наявності та переміщення	З по р.
п.	З по р.

Рис. 2.3. Форма програми комплексної ревізії

Для того, щоб програма комплексної ревізії була виконана в повному обсязі та в строки, вказані у наказі про призначення ревізії, керівник ревізійної бригади складає план-графік проведення комплексної ревізії діяльності підприємства, приблизну форму якого подано на рисунку 2.4.

№	Об’єкт контролю	Виконавці	Час виконання	
			Початок	Закінчення
1.	01,01,21 р.	10,01,21 р.
2.	Виробничі запаси та операції з ними	Ст. ревізор Армінов, ревізор Котирчук	10,01,21 р.	15,01,21 р.
п.	09,01,21 р.	15,01,21 р.

Рис. 2.4. Типова форма плану-графіка

Організація контрольно-ревізійного процесу завершується складанням робочого плану для кожного окремого ревізора, який має таку ж форму як і

план-графік. Кожен член ревізійної бригади за завданням керівника виділені йому для контролю об'єкти розподіляє на складові елементи та встановлює граничний час для завершення робіт.

За допомогою робочої програми, плану-графіка та робочого плану керівник координує дії ревізійної бригади на всіх стадіях контрольно-ревізійного процесу.

Наслідки ревізії оформляються актом, який підписується керівником ревізійної групи, керівником та головним бухгалтером перевіреного підприємства, а в разі потреби-колишніми керівником та головним бухгалтером, в період роботи яких мали місце виявлені порушення, зловживання. Контрольно-ревізійний процес завершується контролем за виконанням профілактичних заходів для усунення порушень, виявлених у ході ревізії (перевірки).

Та основною в контрольно-ревізійному процесі є дослідна частина. Інші етапи контрольно-ревізійного процесу є досить формалізованими, і не вимагають такої великої сукупності знань і професійних навичок. Саме на цьому етапі необхідні знання, власне, методики контролю. Характеристику методичних прийомів, що використовуються при фінансовому контролі запасів, надано в додатку С (рис.С1).

Отже контроль виконує свої функції за допомогою власного методу, який є системою методичних прийомів. Реалізація будь-якого методу здійснюється за допомогою певних процедур – дій, які конкретизують застосування методичних прийомів.

Конкретну методику здійснення фінансового контролю операцій з запасами базового підприємства описано в наступному розділі.

Висновки до розділу 2

Оцінка нормативно-правового регулювання запасів суб'єктів господарювання дозволила встановити, невирішеними є проблеми з

узгодження нормативно-правової бази на всіх рівнях, забезпечення відповідної наукової інтерпретації основних складових системи фінансового контролю з трактуванням їх економічної сутності в сучасних умовах господарювання. крім цього, потрібно враховувати організаційно-технологічні особливості логістичної галузі.

Основною інформаційною базою фінансового контролю запасів є облікова інформація.

Як показало проведене дослідження, у ТОВ «Лан-Україна» облік запасів ведеться згідно вимог законодавства, організований належним чином. З метою підвищення якості облікової інформації для цілей фінансового контролю операцій з запасами, розроблено та запропоновано для впровадження у ТОВ «Лан-Україна» схему організації обліку запасів.

Логістичний аспект управління запасами вказує на необхідність забезпечення цього процесу відповідною і якісною інформацією щодо формування необхідного обсягу та складу запасів з метою забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції і товарів з одночасною мінімізацією поточних витрат на обслуговування та забезпечення ефективного контролю за їх рухом.

На основі проведеного дослідження розроблено організаційно-інформаційну модель фінансового контролю стану і руху запасів у ТОВ «Лан-Україна», в якій конкретизовано і узагальнено інформацію щодо об'єктів контролю, джерел інформації, методичних прийомів контролю та узагальнення і реалізації результатів контролю.

Отже, управління запасами вимагає ефективного контролю, оскільки правильний вибір логістичної системи управління запасами дає можливість значно скоротити витрати на замовлення матеріалів і обсяг непотрібних витрат. Для раціонального використання запасів необхідно враховувати такі фактори, як умови їх зберігання на складах та якість системи доставки.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Внутрішній контроль в системі управління запасами підприємства

У сучасних умовах господарювання існує проблема неналагодженого та неефективно діючого процесу внутрішнього контролю запасів на підприємствах в системі управління активами, що полягає у визначенні достатнього обсягу та раціонального використання запасів. Це призводить до несвоєчасного забезпечення виробничого чи торговельного підприємства необхідною сировиною і матеріалами, товарами, або до надлишкового їх накопичення на складах підприємства у вигляді готової продукції чи незавершеного виробництва. Як наслідок неефективної господарської діяльності – зростання ризику одержання збитку.

Ефективний внутрішній контроль – це інструмент, який може допомогти суб'єктам господарювання не лише залишитись на ринку, але й зберегти своє майно та клієнтів. А тому в епоху чергової глобальної кризи бізнесу варто забезпечити безперервне функціонування ефективної системи внутрішнього контролю.

Система внутрішнього контролю запасів повинна охоплювати всі її види (сировина і матеріали, готова продукція та товари) та всі види операцій з ними. Щоб набути право називатись ефективною, система внутрішнього контролю запасів повинна відповідати наступним критеріям:

- 1) функціонувати з дотриманням актуальних внутрішніх регламентів і політик;
- 2) функціонувати безперервно;
- 3) запобігати вчиненню шахрайства та допущенню помилок;

- 4) бути керованою кваліфікованим, досвідченим та компетентним персоналом;
- 5) бути об'єктивною;
- 6) бути прозорим, простим, однозначним та зрозумілим процесом;
- 7) сукупність параметрів контролю повинна бути відомою виконавцям бізнес-процесу, що підлягає перевірці;
- 8) всі процедури повинні бути задокументованим;
- 9) мати стратегічне спрямування та орієнтуватись на результат – тобто сприяти постійному розвитку підприємства;

Ефективна система внутрішнього контролю є однією з найважливіших складових системи управління підприємством. Відсутність дієвої системи внутрішнього контролю не дозволяє відповідним чином оцінювати результати роботи окремих підрозділів і працівників.

Основними завданнями внутрішнього контролю операцій із запасами є: перевірка організації складського господарства, стану збереження запасів; встановлення законності проведених операцій з запасами; перевірка дотримання норм витрат матеріалів, сировини і палива; перевірка правильності і ефективності використання запасів; перевірка нормативів запасів; перевірка дотримання правил витрачання запасів; оцінка системи внутрішнього контролю запасів; перевірка правильності реалізації надлишків запасів; перевірка правильності формування собівартості продукції по об'єктах калькуляції витрат; визначення правильності синтетичного і аналітичного обліку витрат на виробництво і реалізацію продукції, які включаються у собівартість; перевірка дотримання підприємствами податкового законодавства щодо операцій, пов'язаних з формуванням собівартості продукції; оцінка повноти і правильності відображення господарських операцій з запасами в бухгалтерському обліку і звітності [33, с.242].

Слід зазначити, що в умовах відсутності загального та галузевого нормативного регламентування організаційних та методичних аспектів

- внутрішнього контролю (виняток становить банківська діяльність), розв'язання питань його стандартизації є вкрай ускладненим. У наукових школах сформувалась така думка, що проблеми стандартизації внутрішнього контролю не існує, адже достатньо скористатися нормами таких документів:
- «Інтегрована (концептуальна) основа внутрішнього контролю» розроблена Комітетом спонсорських організацій Комісії Тредуея
 - «Управління ризиками організації. Інтегрований підхід» розроблена Комітетом спонсорських організацій Комісії Тредуея;
 - «Керівництво по контролю» документ Канадського інституту присяжних бухгалтерів;
 - Міжнародні професійні стандарти внутрішнього аудиту, розроблені Інститутом внутрішніх аудиторів.

Проте, зазначені документи є доречними для оцінки контролю корпорацій. Їх адаптація до умов функціонування організацій з однорівневим управлінням недоцільна. Основні законодавчо-нормативні документи з питань дослідження представлено в табл Ф.1.(додаток Ф).

Внутрішній контроль здійснюють керівники підприємств, спеціалісти, керівники підрозділів, обліково-економічна служба, матеріально відповідальні особи. Перевірку умов зберігання і стану запасів проводять в основному під час інвентаризації, а при поточному контролі – у процесі тематичних перевірок.

Важливим при здійсненні внутрішнього контролю запасів є перевірка правильності визначення їх первісної вартості в залежності від джерела надходження. Основні варіанти оцінки запасів при їх надходженні на підприємство, документи, які підлягають внутрішньому контролю при встановленні її достовірності, та методи контролю зазначені в табл.3.1.

Будь-яка операція може бути відображена в обліку за умови існування підтверджуючого документу, наявність якого перевіряється передусім, Крім того, перевіріці підлягає легітимність самої операції.

Таблиця 3.1

Послідовність внутрішнього контролю первісної оцінки запасів

Вид операції з запасами	Первісна оцінка	Документи	Методи контролю
Придбання за плату	Собівартість, яка складається з фактичних витрат	Рахунок-фактура, накладні, ТТН, договори, ВМД (по імпорту)	Зустрічне звірення, аналітичні методи, документальні методи
Придбання в результаті обміну на подібні активи	Балансова вартість переданих активів	Прибуткова накладна, видаткова накладна, ВМД, договір	Вибіркове дослідження, зустрічне звірення, документальні методи
Придбання в результаті обміну на неподібні активи	Справедлива вартість переданих активів +(-) сума коштів передана (отримана) при обміні	Видатковий (прибутковий) касовий ордер, банківська виписка, рахунок, прибуткова накладна, видаткова накладна, акт експертної оцінки,	Вибіркове дослідження, зустрічне звірення, аналітичні розрахунки, документальні методи
Виготовлення власними силами	Собівартість виробнича	Вимога, лімітно-забірна картка, накладна на внутрішній відпуск, на здачу готової продукції на склад	Аналітичні методи, документальні методичні прийоми
Внесення до статутного капіталу	Справедлива вартість, погоджена між учасниками	Статут або установчий договір, акт експертної оцінки, накладна	Документальні методи, зустрічне звірення
Безоплатне отримання	Справедлива вартість	Накладна, акт експертної оцінки	Зустрічне звірення

Організація проведення інвентаризації на підприємстві є невід'ємною основою внутрішнього контролю. Вона дає можливість виявити залишки або недостачу, а також упевнитися в дотриманні умов зберігання запасів. Це дає інформацію, відповідно до якої будуть прийматися нові управлінські рішення щодо внутрішнього контролю [37, с.138].

Організаційні особливості інвентаризації запасів визначено Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [13].

Також необхідно здійснювати контроль над дотриманням усіх планів та нормативів, адже їх дотримання буде свідчити про ефективну систему внутрішнього контролю запасів на підприємстві [46, с.308].

Заключним етапом, який потребує внутрішнього контролю з боку

керівництва, є процес реалізації запасів. Він передбачає контроль над вибором покупців, який полягає в тому, що необхідно знайти покупця, який запропонує найбільш вигідну і максимально високу ціну за продукцію.

Можна запропонувати наступний порядок проведення внутрішнього контролю запасів:

1-й рівень: перевірка правильності вказаної у звітності суми (камеральна перевірка) і відповідності суми в звітності Головній книзі і обліковим регістрам;

2-й рівень: зустрічна звірка оборотів у регістрах обліку по рахунках 2-го класу, правильність формування сальдо;

3-й рівень: перевірка правильності формування облікових даних (правильність вказаних сум і кореспонденція рахунків, правильність проведеної класифікації і оцінки запасів, відповідність критеріям визнання активів), виходячи з даних первинних документів і змісту господарської операції (аналітичні розрахунки, зустрічна звірка, інвентаризація);

4-й рівень: перевірка легітимності, тобто законності господарської операції (відповідність статутним документам, законодавчим актам), реальність її існування (наявність договірних та документальних забезпечення, зустрічне звіряння), правильність документального оформлення (документальна перевірка наявності всіх необхідних документів і реквізитів у них).

За результатами перевірок запасів системою внутрішнього контролю можна скласти приблизний перелік типових помилок:

- відсутність договорів про матеріальну відповідальність з матеріально відповідальними особами;
- неправильне оформлення документів з надходження та вибуття запасів;
- відсутність аналітичного обліку руху запасів у бухгалтерії;
- нерегулярне проведення звіряння даних руху запасів в бухгалтерії та на складі підприємства;
- порушення строків проведення інвентаризації;

- неправильне списання запасів за видами витрат;
- неправильний облік ПДВ при відображенні руху запасів.

Внутрішній контроль здійснюється за допомогою системи методичних прийомів та процедур. До процедур контролю запасів відносять: інвентаризацію; контрольне порівняння фактичних залишків запасів із даними останньої інвентаризації; контрольний запуск сировини і матеріалів у виробництво; контрольний замір; зіставлення (порівняння) документальних даних; зустрічну перевірку; переоцінку й уцінку запасів; контроль за використанням доручень на одержання товарів; вибіркові перевірки; перевірки правильності розрахунків природного убутку товарно-матеріальних цінностей тощо [52, с.190-191].

Внутрішній контроль базується на даних первинного обліку (оперативно-технічного, бухгалтерського, статистичного) та дає можливість виявляти причини недоліків та своєчасно приймати управлінські рішення.

За даними проведеного дослідження організації внутрішнього контролю у ТОВ «Лан-Україна», для підвищення його ефективності запропоновано здійснювати внутрішній контроль операцій з запасами за розробленою організаційно-інформаційною моделлю, представленою у додатку Р1.

Для проведення ефективного внутрішнього контролю використання запасів на підприємствах логістичної сфери необхідно:

- створити й організувати роботу відділу внутрішнього контролю, що дасть змогу підвищити ефективність використання запасів;
- розробляти бюджети на придбання запасів, що сприяло б мінімізації витрат на їх зберігання;
- необхідно створити взаємопов'язані узгоджені системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю цього виду активів.

Для ефективною системи контролю запасів потрібно не лише організувати належний внутрішній контроль, але широко застосовувати в контролі аналітичні процедури.

3.2. Аналітичні процедури в контролі ефективності використання запасів логістичних підприємств

Аналіз є важливим знаряддям контролю, що дозволяє виявляти недоліки в господарській діяльності підприємства; розробити заходи, спрямовані на краще використання запасів, підвищення рентабельності. Не менш важливе значення має аналіз і в системі фінансового контролю операцій з запасами на логістичних підприємствах.

Аналіз стану запасів є необхідною умовою ефективного управління формуванням, розміщенням і використанням ресурсів підприємства. Стійкість логістичного підприємства, здатність його без перешкод здійснювати свою діяльність значною мірою залежать від того, на скільки воно спроможне розпорядитися своїми матеріальними ресурсами за весь час своєї діяльності.. Тому пошук резервів подальшого зростання ефективності роботи підприємства має базуватися на оцінці показників, що характеризують ці сторони діяльності підприємства логістичної галузі.

Мета аналізу - пошук шляхів і кількісне обчислення резервів; підвищення ефективності використання запасів; оптимізація їх структури, оцінка політики управління запасами на базовому підприємстві.

Основні завданнями аналізу запасів наведені на рис. 3.1.

Вирішальне значення для успішного аналізу мають чіткі організаційні форми його проведення. Організаційно-інформаційна модель є способом формалізації аналізу і включає 5 блоків:

I блок. Об'єкти і суб'єкти аналізу

Об'єкти аналізу операцій з запасами на логістичних підприємствах поділяють на динамічні та статичні. Динамічні показують наявність та рух їх елементів, а статичні – наявність і оцінку елементів запасів. Суб'єкти аналізу операцій з запасами на підприємствах логістичної галузі прийнято поділяти

на зовнішні та внутрішні, які у свою чергу включають певні державні контролюючі органи, керівництво, власників тощо.

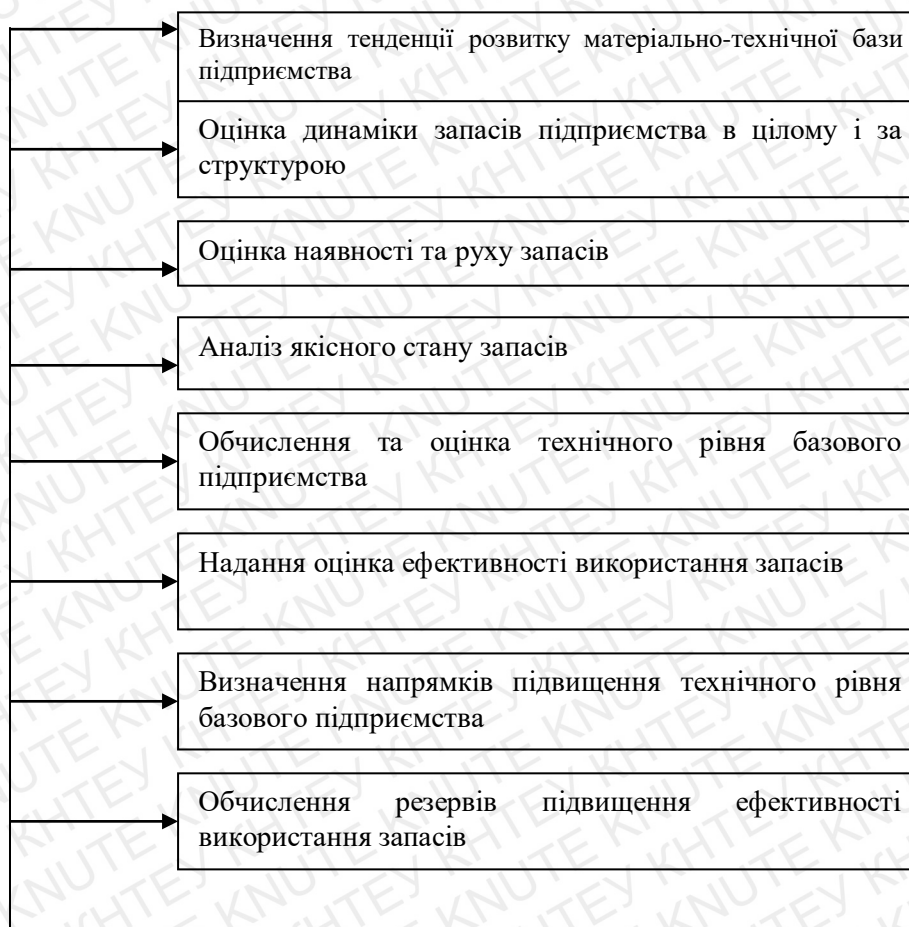

Рис. 3.1. Основні завдання аналізу запасів ТОВ «Лан-Україна»

II блок. Система показників аналізу запасів

В економічному аналізі широко застосовуються абсолютні і відносні величини. Останні мають певні переваги перед абсолютними, оскільки абсолютні величини служать, як правило, для розрахунку відносних величин, за допомогою яких можна проаналізувати рівень виконання планових завдань або нормативів, динаміку показників ефективності та структури запасів та основних його елементів, зробити коефіцієнтний аналіз.

III блок. Інформаційне забезпечення аналізу

Система економічної інформації, що використовується в аналізі запасів, поділяється на 2 види:

Зовнішня інформація характеризує економіко-правове середовище. Вона досліджується з метою вивчення чинників, які обумовлюють діяльність підприємства і кількісної оцінки їх впливу на результати діяльності.

Внутрішня інформація стосується результатів діяльності на внутрішніх чинників, що їх обумовлюють.

Фактографічна інформація – це інформація, яка характеризує параметри об'єкту дослідження на відповідний момент або за відповідний період. Найбільшої ваги серед фактографічної інформації набуває інформація бухгалтерського обліку, яка надходить з реєстрів бухгалтерського обліку (поточна інформація) і з бухгалтерської звітності.

IV блок. Методичні прийоми обробки інформації

При обробці економічної інформації використовують значну кількість методів. Використання кожного конкретного метода залежить від цілей і задач, які ставляться перед аналізом. Всі методи в економічному аналізі поділяються на економіко-логічні і економіко-математичні.

V блок. Методичні прийоми узагальнення і реалізації результатів аналізу

➤ *узагальнення* – кількісна оцінка втрачених можливостей (збільшення обсягів реалізації, прибутку); кіл-на оцінка резервів поліпшення діяльності підприємства; розробка багатоваріантних заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

➤ *реалізація* – вибір оптимального варіанту; прийняття управлінських рішень (наказ, розпорядження): доведення цих рішень до виконавців; забезпечення контролю виконання цих рішень.

Загальний аналіз операцій з запасами на логістичному підприємстві полягає в оцінці структури запасів за попередній і звітний період, їх динаміки, та у визначенні напрямів підвищення ефективності використання.

При проведенні загального аналізу операцій з запасами ТОВ «Лан-Україна» використовують методи вертикального і горизонтального аналізу.

Для цього використовують інформацію щодо залишків запасів, яка міститься у розділі 2 активу балансу «Оборотні активи», стаття 1100 «Запаси». Для аналізу структури запасів використовують також інформацію статей 1101-1110.

З метою об'єктивної оцінки стану запасів здійснюють оцінку динаміки запасів за абсолютним розміром, складом і структурою, наведеної в таблиці 3.2. Як видно з таблиці, за весь досліджуваний період найбільшу питому вагу в запасах займають товари, найменшу-готова продукція. Щодо виробничих запасів, то тенденція їх динаміки така ж, як і запасів в цілому. Середня вартість запасів найбільш високою була в 2018 і 2019 роках (відповідно 49098 та 50131 тис. грн.), а в 2020р. запаси зменшились порівняно з 2019 р. на 26811 тис. грн. Аналогічна картина спостерігається і з таким показниками, як дохід, собівартість реалізації та прибуток від реалізації (додаток Г). Це свідчить про скорочення діяльності товариства в цілому. Щоб зрозуміти причину скорочення діяльності підприємства, потрібно провести більш глибокий аналіз його діяльності з використанням економіко-математичних та інших сучасних методів аналізу.

Для характеристики ефективності використання запасів розраховують такі показники, як період обороту та коефіцієнт оборотності запасів. Розрахунок показників наведено в табл. 3.3.

Період обороту (оборотність) – характеризує тривалість періоду впродовж якого кошти вкладені в певний вид активів здійснюють повний цикл обороту.

Вираховується цей показник діленням середніх залишків відповідного виду оборотних активів на одноденний обсяг реалізації.

Оборотність запасів ТОВ «Лан-Україна» за 2016р.- $21363:369,65=57,79$ днів); За 2019 р.- $50131:258,94=193,6$; за 2020р.- $22287:68,61=324,84$.

Коефіцієнт оборотності (швидкість обертання) – показує скільки разів на протязі досліджуваного періоду обернулись кошти, вкладені у відповідний вид оборотного активу.

**Динаміка ефективності використання запасів ТОВ
«Лан-Україна» у 2016-2020 рр.**

Показники	Роки			Відхилення 2020 р. від			
	2016	2019	2020	2016		2019	
				абсол	відн, %	абсол	відн, %
Період обороту запасів, дні	57,8	193,6	324,8	267	460,3	131,2	67,8
Коефіцієнт оборотності запасів, разів	6,32	1,89	1,12	-5,20	-82,3	-0,77	-40,7

Розраховується цей показник діленням обсягу від реалізації на середні залишки запасів відповідного періоду. Так, у 2016р. цей показник склав- $134921 / 21363 = 6,32$; у 2019р.- $94513/50131 = 1,89$; у 2020р.- $25044/22287 = 1,12$.

З даних таблиці можна зробити висновок, що в 2020р. оборотність запасів уповільнилась (період обороту збільшився): порівняно з 2016р.-на 267 днів, а з 2019р. – на 131 день. Звичайно, зменшилась швидкість обороту запасів, а саме, коефіцієнт оборотності в 2020р. зменшився порівняно з 2016р. в 5,2 рази, порівняно з 2019р.-в 0,77 рази, що склало 40,7%.

Отже, товариству потрібно знайти причини і можливості підвищення ефективності використання запасів, адже, від цього залежить і ефективність усієї господарської діяльності підприємства.

Далі проаналізуємо за рахунок яких факторів відбулись ці зміни. Для цього застосуємо двох факторну кратну модель і метод ланцюгових підстановок. Результат факторного аналізу наведений у табл. 3.4.

Наведемо методику розрахунку впливу факторів на швидкість обертання запасів:

- 1). Коефіцієнт оборотності запасів в 2019р.= $94513/50134 = 1,89$
- 2). Проміжний коефіцієнт оборотності запасів = $25044/50131 = 0,50$
- 3). Коефіцієнт оборотності запасів в 2020р. = $25044/22287 = 1,12$.

Таблиця 3.4

Оцінка впливу факторів на коефіцієнт оборотності запасів ТОВ «Лан-Україна» за 2019-2020 рр.

Показники	2019	2020	Відхилення		
			загальне	у т.ч. за рахунок	
				СВЗ	Д
Коефіцієнт оборотності запасів, рази	1,89	1,12	-0,77		
Середня вартість запасів, тис. грн. (СВЗ)	50131	22287	-27844	0,62	
Дохід від реалізації продукції, тис. грн (Д)	94513	25044	-69469		-1,39

Розраховуємо вплив факторів на швидкість обертання запасів, а саме:

Зменшення середньої вартості запасів на 27844 тис. грн. прискорило швидкість обертання запасів в 0,62 разів, а зменшення доходу від реалізації на 69469 тис. грн. уповільнило його в 1,39 рази.

Отже, економічний аналіз, як метод контролю операцій з запасами у ТОВ «Лан-Україна» має велике значення тому, що на його основі, точніше на основі отриманих висновків, можна з'ясувати причини встановлених відхилень, виявити та дослідити резерви підвищення ефективності використання запасів логістичного підприємства.

3.3. Методика фінансового контролю запасів логістичного підприємства та напрямки його вдосконалення

Система фінансового контролю доцільна у випадках, коли функції управління підприємством покладені на відділи і служби. На початковому етапі впровадження служби фінансового контролю він виступає як система, яка повідомляє про виникнення негативних відхилень в діяльності підприємства для своєчасного вживання заходів протидії. Контроль і управління зі сторони поступаються місцем самоконтролю і самоуправлінню. В діяльності компанії фінансовий контроль – це цілісна концепція управління підприємством, направлена на виявлення шансів і ризиків, пов'язаних з

одержанням прибутку. Проте, слід підкреслити, що фінансовий контроль - це не та система, яка автоматично забезпечує успіх підприємства, звільняючи менеджерів від функцій управління. Служби фінансового контролю безпосередньо не приймають рішення, а здійснюють функціональну та інформаційну підтримку і контроль за їх реалізацією. [17 с.279].

До завдань фінансового контролю відноситься збір, систематизація, обробка даних про діяльність підприємства для вироблення рішення.

Таким чином, керівник служби фінансового контролю повинен впроваджувати систему управління і контролю, орієнтовану на результат.

Враховуючи коло функцій і завдань, які виконує фінансовий контроль, відділ фінансового контролю повинен бути включений у структуру фінансово-економічних служб підприємства, які підпорядковуються фінансовому директору. На початковому етапі впровадження і адаптації доцільним буде такий структурний склад служби фінансового контролю на підприємстві (рис. 3.2.):

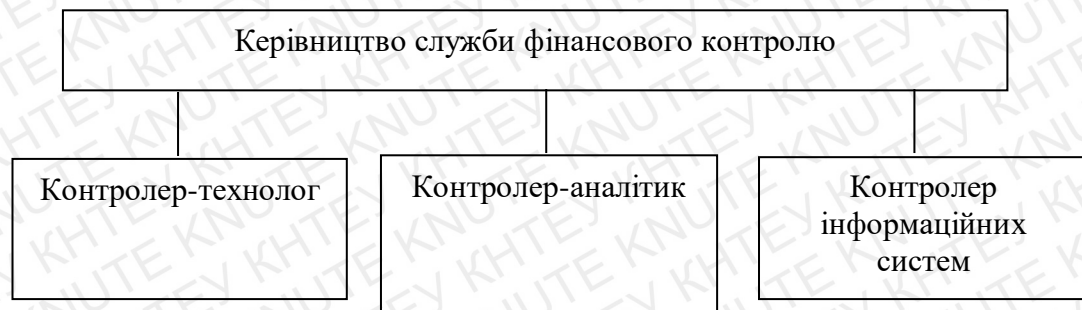

Рис. 3.2. Структура служби фінансового контролю на підприємстві

Функціональні обов'язки контролера-технолога: збір аналітичної інформації в розрізі центрів відповідальності за спеціально розробленими формами; обробка і аналіз одержаних даних, розробка нормативів витрат за центрами відповідальності; розрахунок аналітичних показників роботи центрів відповідальності та підприємства в цілому; прогнозування виручки; аналіз відхилень від прогнозних показників; складання аналітичних звітів; координація управлінських рішень щодо витрат за центрами відповідальності.

Функціональні обов'язки контролера-аналітика: розробка моделей руху

інформаційних потоків з інших підсистем в підсистему фінансового контролю; контроль за збором і аналізом фактичної інформації в службі фінансового контролю; вироблення рекомендацій щодо оптимізації облікового процесу в бухгалтерії з аналітичних позицій; економічне обґрунтування управлінських рішень.

Функціональні обов'язки контролера інформаційних систем: обґрунтування витрат на автоматизацію контрольної роботи; розробка форм для автоматизованого збору інформації; оптимізація документообігу на підприємстві; оцінка якості функціонування систем автоматизації фінансово-господарської діяльності підприємства, розробка пропозицій щодо покращення роботи цих систем.

Оптимізація фінансового результату при гарантованій ліквідності може розглядатися як основна ціль фінансового контролю, який дозволяє виявити найбільш ефективні шляхи досягнення поставлених цілей. Новий підхід полягає в тому, що не потрібно ставити недосяжних цілей. Ціль повинна бути реальною, щоб її можна було вирішити власними силами з використанням мінімальних засобів. При розробці цілей враховуються як якісні, так і кількісні показники.

Функції фінансового контролю в кожному окремому випадку залежать від багатьох обставин, але якщо зробити узагальнення, то можна подати такий їх перелік:

1. Функція координації.
2. Сервісна (надання необхідної для управління інформації).
3. Функція прийняття рішень.
4. Внутрішній контроль (аудит).

Необхідність функції координації впливає з поділу системи управління на складові: організація, система планування і контролю, інформаційна система, система управління персоналом, система цілей та принципів управління. Координація забезпечує організацію ефективнішого використання всіх видів ресурсів, якими володіє підприємство.

Сервісна функція передбачає інформаційне обслуговування управління за допомогою систем планування, нормування, обліку і контролю.

Функція прийняття рішень реалізується за допомогою використання даних про аналіз відхилень, загальних результатів діяльності підприємства. Така інформація необхідна для прийняття тактичних (оперативних) і стратегічних рішень.

Служба внутрішнього контролю (аудиту) є органом оперативного контролю виконавчих органів підприємства. На відміну від ревізії, фінансовий контроль орієнтований на поточні результати діяльності.

Внутрішній аудит здійснює перевірку рівня відповідності фінансового та податкового обліку нормативним вимогам, а також якості виконання планів і рекомендацій контролера певними службами. [22;31].

Як уже відмічалось раніше, контроль запасів починається з інвентаризації. Це дає можливість виявити нестачі або лишки запасів та правопорушення, якщо такі мають місце на підприємстві. Важливим питанням є контроль якості інвентаризації, тобто контроль відображення результатів інвентаризації на рахунках бухгалтерського обліку і відшкодування збитків, що виявлені в процесі фактичної перевірки. При цьому необхідно ґрунтуватися на Порядку визначення розміру збитків від крадіжок, нестач, знищення матеріальних цінностей №116 [7].

В процесі проведення контролю перевіряється порядок відшкодування нестачі матеріально-відповідальною особою. При цьому необхідно звернути увагу на повноту погашення дебіторської заборгованості за нестачею, на перерахування різниці в дохід державного бюджету, на відображення суми нестачі до повної її погашення на позабалансовому рахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей».

На прикінцевому етапі проведення перевірки якості інвентаризаційної роботи на підприємстві контролюється складання типових бухгалтерських записів по рахунках 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків», 716 «Відшкодування раніше списаних активів», 949 «Інші витрати

операційної діяльності».

В ході контролю запасів можна виявити типові порушення (додаток X). Виявлені порушення заносяться до робочих документів перевіряючого, а пізніше знаходять відображення у відповідних узагальнюючих документах.

У ТОВ «Лан-Україна» інвентаризації проводяться згідно із затвердженим графіком та відповідно до законодавства України.

Проте необхідно приділити більше уваги контролю якості інвентаризації. Даний вид контролю навіть не зазначений в Наказі керівника про призначення на посаду бухгалтера-ревізора.

Одним з напрямів удосконалення організації фінансового контролю запасів є раціоналізація форм документів, документообігу й всієї системи оформлення, реєстрації й обробки інформації. Процес електронного документообігу складського обліку запасів повинен базуватись на інтегрованій обробці облікової інформації, яка включає формування та обробку первинних документів. Необхідно зазначити, що забезпечення електронного обліку запасів на підприємстві вплине на: зменшення кількості документів, зокрема прискорить рух інформації між складом та бухгалтерією; підвищення ефективності здійснення контролю над складанням документів і прийняттям обґрунтованих рішень стосовно управління запасами; покращення ефективності роботи окремих працівників та підприємства у цілому; зменшення витрат на роздрукування, передачу та зберігання значної кількості документів та їх копій.

Таким чином, підсумовуючи дане питання, варто зазначити, що контроль руху запасів має велике значення при організації діяльності логістичного підприємства, оскільки результати перевірок дають можливість слідкувати за наявністю та станом запасів, ефективно керувати ними та запобігати їхньому розкраданню, псуванню і недоцільному використанню.

При розробці методики контролю запасів необхідно враховувати вимоги чинного законодавства щодо підтвердження або спростування даних фінансової звітності, певні загальні характеристики діяльності підприємства

(вид діяльності, зовнішнє середовище, особливості системи обліку і внутрішнього контролю тощо). У додатку Р наведено розроблену організаційно інформаційну модель контролю запасів, за якою рекомендовано здійснювати такий контроль на досліджуваному підприємстві з метою покращення методики контролю операцій з запасами.

Висновки до розділу 3

Управління запасами є складним процесом, під час якого може відбуватися нераціональне використання запасів, здійснюватися як ненавмисні, так і навмисні порушення. Це підвищує необхідність та значення внутрішнього контролю в системі управління запасами.

Ефективність механізму управління запасами переважно залежить від якісного рівня аналітичної роботи, глибини економічного аналізу, обґрунтованості його висновків.

Проведене дослідження показало, що за останні роки ефективність використання запасів знизилась, про що свідчать розраховані показники. Отже, товариству потрібно знайти причини і можливості підвищення ефективності використання запасів, адже, від цього залежить і ефективність усієї господарської діяльності підприємства.

Контрольні перевірки забезпечують блокування відхилень у надходженні, зберіганні та використанні запасів, які завжди мають бути в межах норм, передбачених потребою підприємства, від заданої управлінської програми, а в разі виявлення аномалій – приведення керованої системи в стійке положення за допомогою всіх соціальних регуляторів.

Для удосконалення методики контролю запасів досліджуваному підприємству рекомендовано здійснювати його відповідно до розробленої організаційно інформаційної моделі контролю операцій з запасами.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У ході написання випускної кваліфікаційної роботи було вивчено теоретичні та практичні аспекти здійснення фінансового контролю діяльності підприємств логістичної галузі. Дослідження здійснювалось на базі ТОВ «Лан-Україна», основним видом діяльності якого є неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами, а також здійснення вантажних автомобільних перевезень, посередницька діяльність у торгівлі сільськогосподарською сировиною тощо. У результаті здійсненого дослідження зроблено наступні висновки:

1. Запаси підприємства будь якої галузі, включаючи логістичну, є основним інструментом досягнення його ефективної діяльності, а саме: вони забезпечують безперервність процесу реалізації і обслуговування покупців, отримання прибутку та, відповідно, можливість подальшого функціонування суб'єкта господарювання. Ефективність господарської діяльності підприємств значною мірою залежить від оцінки та раціонального використання запасів. Неправильна організація збереження та руху запасів завдають шкоди фінансовим показникам, тому необхідно удосконалювати організацію та методику фінансового контролю запасів, та оптимізувати їх обсяг.

Проаналізувавши визначення різних авторів економічної категорії «запаси», ми дійшли висновку, що запаси, з урахуванням їх економічної сутності, можна трактувати як сукупність матеріальних цінностей, які є на підприємстві в наявності на певну дату (незалежно від можливих джерел їх надходження).

2. Забезпечення ефективного управління запасами передбачає їх класифікацію за певними ознаками. На підставі детального розгляду класифікації, можна зробити висновки, що запаси та операції із ними в контрольному процесі повинні розглядатися всебічно, з урахуванням усіх можливих варіантів їх формування та використання. Впровадження

обґрунтованої класифікації запасів подолає складність віднесення запасів до певної групи;

3. Для належної організації обліку та фінансового контролю запасів важливим є здійснення їх правильної оцінки. Запаси, що надійшли на підприємство, зараховуються на баланс за первісною вартістю, порядок розрахунку якої залежить від джерела надходження. При відпуску запасів у виробництво, продаж та іншому вибутті оцінку їх здійснюють за одним із рекомендованих НП(С)БО методів. Кожен із зазначених у вітчизняному законодавстві методів оцінки вибуття запасів має переваги та недоліки.

Класифікація та оцінка запасів використовується логістичними підприємствами для належної організації фінансового контролю операцій з руху запасів.

4. Однією з визначальних тенденцій як світового ринку логістичної продукції, так і вітчизняного, є орієнтація підприємств на загальновизнані принципи менеджменту якості, а саме: орієнтація на споживачів, процесний підхід, системний підхід до управління, ефективна інформаційна база для прийняття рішень сучасні управлінські інформаційні технології. У цьому контексті інформаційна система управління розглядається як підсистема, що обслуговує процес прийняття рішень. Будучи підсистемою інформаційної системи управління підприємством, фінансовий контроль інтегрується в загальну систему управління. Саме фінансовий контроль забезпечує механізм управління фінансовими і людськими ресурсами, якого потребує будь-який вид бізнесу. Отже, фінансовий контроль — це не що інше, як система інформаційної підтримки управління.

5. Співпраця в межах світового та міжнародного ринків товарів і послуг зумовила формування в Україні специфічного виду діяльності — сектора логістичних послуг, на який покладається одна з основних функцій у забезпеченні безперебійного постачання товарів у будь-яку країну світу та дотримання партнерських угод. Транспортно-логістичне сполучення України знаходиться у досить вигідному географічному положенні, але недосконале

митне законодавство, ускладнена процедура митного контролю, незадовільний стан транспортної інфраструктури тощо формує негативні стереотипи під час налагодження ділових стосунків, укладання договорів, розроблення інвестиційної стратегії контрагентів.

Базовим підприємством дослідження було обрано логістичне підприємство ТОВ «Лан-Україна», основним видом діяльності якого є неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами, а також вантажний автомобільний транспорт, посередницька діяльність у торгівлі сільськогосподарською сировиною тощо.

Компанія є одним з найбільших в Україні імпортерів та дистриб'юторів продуктів харчування, надає логістичні та брокерські послуги з просування товарів на ринку. Проведений аналіз основних економічних показників компанії за останні 5 років показав неефективність її діяльності. Отже, керівництву компанії необхідно підвищити ефективність фінансового контролю, що сприятиме покращенню результатів її діяльності в цілому.

6. В роботі оцінено нормативно-правове регулювання фінансового контролю запасів та обґрунтовано необхідність вирішення проблем з узгодження законодавчої бази на всіх рівнях і зведення до мінімуму існуючих суперечностей у системі обліку та фінансового контролю на підприємствах різних форм власності і організаційно-правових форм господарювання.

7. Облікове забезпечення системи фінансового контролю базового підприємства автоматизовано на базі програмного комплексу «1:С Підприємство», який включає блок «1:С Бухгалтерія» та «1:С Склад». З метою підвищення якості облікової інформації для цілей фінансового контролю операцій з запасами, розроблено та запропоновано для впровадження у ТОВ «Лан-Україна» схему організації обліку запасів.

8. Ефективне функціонування фінансового контролю як системи, насамперед залежить від його раціональної організації. На основі проведеного дослідження розроблено організаційно-інформаційну модель

фінансового контролю стану і руху запасів у ТОВ «Лан-Україна», впровадження якої підвищує результативність та ефективність фінансового контролю запасів.

9. Для підвищення ефективності внутрішнього контролю запасів запропоновано здійснювати його за розробленою організаційно-інформаційною моделлю, також на логістичних підприємствах слід:

- створити й організувати роботу відділу внутрішнього контролю, що дасть змогу підвищити ефективність використання запасів;
- розробляти бюджети на придбання запасів, що сприяло б мінімізації витрат на їх зберігання.

10. У ході дослідження питання застосування аналітичних процедур у фінансовому контролі запасів було проаналізовано їх динаміку за абсолютним розміром та складом. Результати аналізу продемонстрували чітку тенденцію середнього розміру запасів до зменшення.

Розрахунки показників ефективності використання запасів свідчать, що в 2020р. оборотність запасів уповільнилась у порівнянні з попередніми періодами, відповідно, зменшилась швидкість обороту запасів, що свідчить про неефективність використання запасів базовим підприємством. Проведено також факторний аналіз запасів, визначено які фактори і на скільки вплинули на уповільнення їх оборотності.

У результаті виконання поставлених перед дослідженням завдань була досягнута його мета.

Таким чином, було оцінено теоретичні та практичні особливості механізму здійснення фінансового контролю запасів, розроблено рекомендації щодо його вдосконалення у ТОВ «Лан-Україна».

Практична реалізація наданих за результатами дослідження рекомендацій сприятиме подальшому розвитку, зміцненню ринкових позицій та досягненню стратегічних цілей базовим логістичним підприємством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України : Постанова Верховної Ради України від 16.01.2003 р. № 436-IV. із змінами та допов. станом на 18 серп. 2008 р. / М-во юстиції України. — Офіц. вид. — К.: Ін Юре, 2008. — 319 с. — (Кодекси України)
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV.
5. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю: Закон України від 16.10.2012 р. N 5463-VI..
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та Інструкція щодо застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств : затв. наказом М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 // Баланс. — 2000. — С. 8–69. — (Спец. вип.).
7. Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: Постанова КМУ від 22.01.1996 №116 (Редакція від 16.12.2011) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-п>.
8. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73 (Редакція від 23.07.2019) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 (Редакція від 29.10.2019) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15. Дохід : затв. наказом М-ва фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 // Бух. облік і аудит. — 1999. — № 12. — С.40–42.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16. Витрати : затв. наказом М-ва фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 // Баланс. — 2000. — № 5 (286). — С. 29–34.

12. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : затв. наказом М-ва фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 // Бух. облік і аудит. – 1995. – № 9 (з наступ. змін. і допов.).
13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021
14. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 №879 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.
15. Про затвердження Порядку проведення дооцінки залишків товарно-матеріальних цінностей : наказ Міністерства фінансів України від 31.05.1993 № 37-20/248/07-104.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0069-93>.
16. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2001 / С.Ф. Голов (пер.з англ.за ред.). — К. : ФПБАУ, 2001. — 224с.
17. Бойцова М. Усе про облік запасів / М. Бойцова, О. Маханько, Я. Клищенко; 2-е вид., перероб. і доп. – Харків : Фактор, 2014. – 160 с
18. Бурак І.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління оборотними активами суб'єкта підприємницької діяльності / І.О. Бурак, Р.Р. Гиршкан // Молодий вчений. – 2018. – № 5(57). – С. 277-281.
19. Васильківський Д. М. Міжнародна логістика. URL: <https://msn.khnu.km.ua/mod/page/view.php?id=211538> (дата звернення 17.08.2020).
20. Велш Г. А. Основи фінансового обліку: навч. посіб. / Г. А. Велш, Д. Г. Шорт ; пер. з англ. О. Мінін, О. Ткач. – К. : Основи, 2013.
21. Воронко Р. М. Місце внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в системі управління підприємством / Воронко Р.М., Вовчик Н.Л., Гончарук В.С. // Підприємництво і торгівля. – 2019. – Вип.24. – С.171-180.
22. Воронко Р. М. Сутнісні характеристики внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту та їх організаційна взаємодія / Р. М. Воронко, І. А. Басіста // Торгівля, комерція, підприємництво. – 2014. – Вип. 17. – С. 79-88.
23. Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2006. – 448 с.
24. Гордополов В. Ю. Облік і внутрішній контроль в системі управління витратами підприємств торгівлі / В. Ю. Гордополов // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка. – Ужгород : ПП «Повч Р.М.», 2010. – Спецвип. 29. Ч.1 : Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці. – С. 157-161.

25. Горошко К. О., Аляб'єва О. М. Світовий досвід розвитку логістичних підприємств. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Вип. 3. С. 72–74.
26. Дехтяр Н.А. Оптимізація структури оборотних активів підприємства / Н.А. Дехтяр, О.В. Дейнека // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. –2018. –№1(12). – С. 289-293.
27. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства / Є.О. Донін // Економіка і організація управління. – 2018. – №1(29). – С. 75-85.
28. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.1./Відп. ред. В.С.Мочерний. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2000. – 864 с.
29. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посібн.; за ред.. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 280 с.
30. Живко З. Б. Словник сучасних економічних термінів : навч. посіб. – Львів : Край, 2014.
31. Збірник нормативних актів з внутрішнього аудиту 2019 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/if/143337-143337/>.
32. Каменська Т. О. Внутрішній контроль і аудит в управлінні: практ. посіб. / Т.О. Каменська, О.Ю. Редько ; Наук. шк. аудиту, Нац. Центр Обліку та Аудиту. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. – 375 с.
33. Ковальова Г. В. Роль внутрішнього контролю в системі управління господарською діяльністю підприємства / Г. В. Ковальова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1(1). – С. 240-247.
34. Ковальчук А., Ханжин В., Кудлатський Я. Економічний потенціал відкритих даних для України. Київська школа економіки. 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tapas.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/TAPAS_OD_2018.pdf.
35. Козловский В. А. Логістичний менеджмент : навч. посіб. / В. А. Козловський. – 2011. – СПб. : Політехника. – 275 с.
36. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю від 24 травня 2005 р. №158-р.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/17381979>.
37. Копчикова І. В. Внутрішній контроль у системі управління товарними втратами / І.В. Копчикова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2018. – №5. – С.130-142.
38. Крюкова Ю. О. Оцінка ефективності логістики. Scientific Journal «ScienceRise». 2015. № 1/1 (6). С. 34–36.
39. Кусторовська О.О. Роль облікової інформації в управлінні підприємством / О.О. Кусторовська, О.В. Юрків, Н.В. Яськевич // Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування» 11-12 травня 2017 р. (ТНТУ ім. І. Пулюя, м. Тернопіль). – С.93-95.

40. Лебедева А.М. Методичні аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства / А.М. Лебедева // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – № 1. – С. 67-76.

41. Лисьонкова Н.М. Підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства / Н.М. Лисьонкова, В.Ю. Захарчук // Приазовський економічний вісник. – 2018. – № 5(10). – С. 354-357.

42. Мазаракі А.А. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. А.А. Мазаракі. – 2-ге вид., допов. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 296 с.

43. Макконнелл Кэмпбелл Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика : пер. с англ. / Кэмпбелл Р. Макконнелл, Стэнли Л. Брю. – 16-е изд. – М. : Инфра-М, 2007. – 939 с.

44. Малащук Д. В., Гринчак Н. А. Сучасний стан та особливості розвитку світового ринку логістичних послуг. Ефективна економіка. 2018. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6390> (дата звернення: 15.07.2020).

45. Меліхова Т. О. Внутрішній контроль виробничих запасів для своєчасного виявлення загроз у системі управління фінансової безпеки підприємства / Т.О. Меліхова, І.О. Федоров // Агросвіт. – 2018. – №2. – С.63-70.

46. Мисюк В. О. Якість системи внутрішнього контролю відповідно до вимог SOX / В.О. Мисюк // Бизнес Информ. – 2017. – №11. – С. 306-312.

47. Митна енциклопедія: у двох томах. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2013. Т 1. 472 с. URL: file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/414_IR.pdf (дата звернення: 13.07.2020).

48. Михалків А.А. Внутрішній контроль процесу господарювання: проблеми організації / А.А. Михалків, Т.В. Косташ // Економіка та держава: економічні науки. – №1. – 2020. – С.61-65.

49. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник / Є.В. Мних – К.: КНТЕУ, 2008. – 514 с.

50. Мних Є.В., Бутко А.Д., Большакова О.Ю., Кравченко Г.О. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства / За ред. проф. Є.В. Мниха. – К, КНТЕУ, 2005. – 240с.

51. Насібова О.В. Теоретичні аспекти оптимізації оборотних коштів підприємства / О.В. Насібова, Б.Ю. Придатченко // Економіка і суспільство. – 2018. – № 18. – С. 794-801.

52. Новик І. В. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві / І.В. Новик // Наукові записки. – 2017. – №2(55). – С.188-196.
53. Новікова Х.К. Внутрішній контроль як основна складова управління діяльністю підприємства / Х.К. Новікова // Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2015. – Том 19. – № 2. – С.109-116.
54. Очікування підприємств сфери послуг щодо перспектив розвитку їх ділової активності за видами економічної діяльності (2015-2020). Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tda.htm.
55. Петрик І. В., Бочко О. Ю. Вимірювання ефективного функціонування логістики в Україні із застосуванням Logistics Performance Index. Економіка та управління підприємствами. 2017. Випуск № 9. С. 574–581.
56. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. — М. : ИНФРА-М, 2007. — 494с. — (Библиотека словарей "ИНФРА-М").
57. Репетько О. О. Методологічні підходи до розмежування форм і методів фінансового контролю в теорії та практиці державного управління / О. О. Репетько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10roopdu.pdf>.
58. Ришар Ж. Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия / Пер. с франц.; Под ред. Л. П. Белых. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 375 с.
59. Рожелюк В., Питель С. Організаційні та методичні аспекти внутрішнього контролю процесу переробки продукції / В. Рожелюк, С.Питель // Світ фінансів. Серія: фінанси суб'єктів господарювання. – 2019. – №1 (58). – С.121-131.
60. Самуэльсон Пол А. Экономика : / Пол А. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус; [пер. с англ. О.Л. Пелявский] – 18-е изд. — М.; СПб.; К. : Вильямс, 2007. — 1358с.
61. Старенька О.М. Роль міжнародних вимог в організації системи внутрішнього контролю / О.М. Старенька // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2019. – Вип. №1 (69). – С.129-138.
62. Статистичний аналіз структури та тенденцій розвитку логістичного ринку України / Р. В. Ціщик, Н. В. Котис // Проблеми системного підходу в економіці. - 2018. - Вип. 3(1). С. 54-59. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2018_3%281%29_11

63. Ступінська М.В. Організація внутрішньогосподарського контролю запасів на підприємстві. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 8. С. 84–86.
64. Тітарчук М.І. Розвиток форм організації економічного аналізу формування та реалізації державно-приватного партнерства / М.І. Тітарчук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2019. – Вип. 1 (42). – С.84-96.
65. Томпсон-мл. Артур А. Стратегический менеджмент. Концепции и ситуации для анализа / Артур А. Томпсон-мл., А.Дж. Стрикленд ; пер. с англ. А.Р. Ганиева. – 12-е изд. – М. ; СПб. : Вильямс, 2003. – 924 с.
66. Шандрівська О. Є. Дослідження глобального ринку логістичних послуг: світові тенденції та вплив на Україну / О. Є. Шандрівська, Л. Я. Якимишин // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: Логістика. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. — № 892. — С. 212–221.
67. Шум М. А., Гулько К. С. Особливості обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. № 4. С. 166- 169.
68. Янковська В.В. Економічна сутність оборотних активів підприємства / В. В. Янковська // Міжнародний збірник наукових праць. – 2017. – № 1(16). – С. 347-350.
69. Яценко В. М. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення // Фінанси, бухгалтерський облік і аудит. – 2016. – Вип. 22. – с. 75.
70. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
71. Logistics Performance Index. URL: <https://lpi.worldbank.org/international/global> (дата звернення: 30.07.2020).

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А1.

Динаміка зовнішньої торгівлі (експорту-імпорту) транспортних послуг за 2012–2019 рр.

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Всього експорт транспортних послуг, тис. дол. США	8287147,0	7981835,8	6101923,5	5263155,3	5300545,6	5861405,6	5851423,3	9109918,8
У тому числі за видами:	1099404,5	1022311,9	850878,8	735935,8	661619,1	612112,3	523257,5	595914,5
морський	63091,2	40378,9	46342,3	44494,8	к	к	к	к
річковий	1485096,8	1299127,1	1071262,5	853618,5	882840,3	1091775,1	1221610,7	1419720,8
повітряний	1574259,6	1531936,7	1098830,7	751254,1	561118,6	580897,5	538914,8	501656,6
залізничний	447267,2	438958,6	459623,7	249071,0	237949,1	273773,7	304438,0	338836,2
автомобільний	1713475,7	1689764,2	1376552,3	1153393,5	989274,8	1213073,6	1464807,2	1559143,8
Всього імпорт транспортних послуг, тис. дол. США	196404,7	187805,3	243651,7	191729,0	141180,7	222770,1	222986,3	273781,9
У тому числі за видами:	372,6	162,0	к	600,8	351,1	к	к	531,9
морський	635913,1	628311,8	431037,6	466937,6	357465,0	452397,3	695720,1	757823,3
річковий	641973,3	626276,8	431305,2	287002,5	259877,0	297715,4	282974,7	262715,5
повітряний	193566,8	194866,5	189804,7	91845,4	114860,7	132793,4	142892,5	156984,1
залізничний								
автомобільний								

к* – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації [70].
Джерело: за даними [70].

Додаток Б

Таблиця Б1.

Позиція України в рейтингу Індексу ефективності логістики за 2007–2018 рр.

Індекс ефективності логістики	2007	2010	2012	2014	2016	2018
Місце України в рейтингу	73	102	66	61	80	66
Бали України в рейтингу	2,55	2,57	2,85	2,98	2,74	2,83
Митниця	2,22	2,02	2,41	2,69	2,30	2,49
Інфраструктура	2,35	2,44	2,69	2,65	2,49	2,22
Міжнародні поставки	2,53	2,79	2,72	2,95	2,59	2,83
Логістична компетентність	2,41	2,59	2,85	2,84	2,55	2,84
Відстеження товару	2,53	2,49	3,15	3,20	2,96	3,11
Своєчасність	3,31	3,06	3,31	3,51	3,51	3,42

Джерело: складено автором за даними [71].

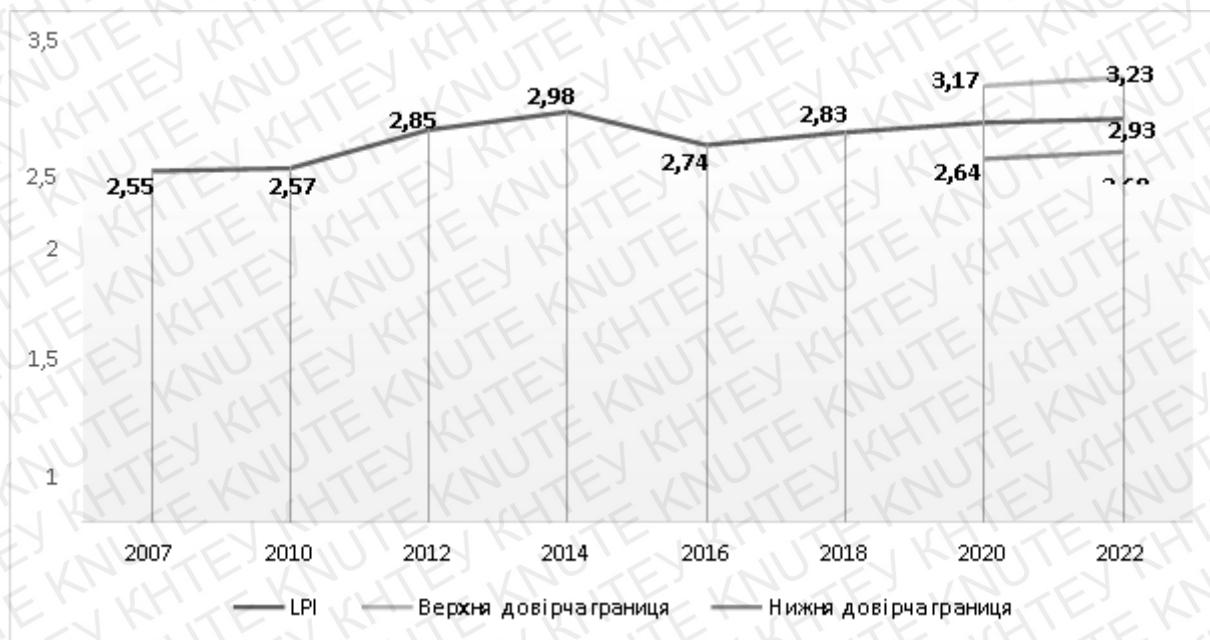

Рисунок В1 - Динаміка розвитку LPI в Україні з 2007-2018 рр. та прогнозні значення на 2020 та 2022 рр.

Джерело: сформовано на основі [44]

Характеристика чинної нормативно - правової бази з теми дослідження

№ з/п	Нормативний документ	Питання, що розкривають окремі аспекти теми випускної кваліфікаційної роботи
1	Господарський кодекс України[1]	Визначає поняття майна підприємства, в тому числі й запасів, джерел їх формування тощо.
2	Податковий кодекс України[2]	Визначає податковий облік запасів, а також відображення операцій із запасами у податковій звітності, правила обліку запасів.
3	Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»[3]	Визначає порядок організації та проведення аудиту запасів та результатів інвентаризації.
4	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[4]	Визначає порядок ведення бухгалтерського обліку, складання, подання фінансової звітності.
5	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку(П(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [8]	Визначає мету, склад та принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, в тому числі запасів
6	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку(П(С)БО) 9 «Запаси»[9]	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності.
7	Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю» [5]	Надає визначення державному фінансовому контролю, визначає основні засади та методичні положення його здійснення
8	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку(МСБО) 2 «Запаси» [13]	Стандарт надає рекомендації щодо визначення собівартості та подальшого визнання витрат, включаючи будь-яке часткове списання до чистої вартості реалізації. Він також надає рекомендації щодо формул собівартості, що застосовуються для визначення собівартості запасів.
9	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 16 «Витрати» [11]	Визначає порядок оцінки запасів при їх надходженні та вибутті для належної організації їх обліку та фінансового контролю, які витрати формують первісну вартість запасів в залежності від джерела їх надходження.
10	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15. «Дохід» [10]	Надає рекомендації щодо методики визначення доходу від реалізації запасів, визначення суми ПДВ в обсязі реалізації, а також які види надходження запасів не включаються до величини доходів поточних періодів тощо.

Продовження додатку 3

11	Наказ Мінфіну України «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань»[14]	Визначає порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань та оформлення її результатів.
12	Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок визначення	Визначає механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних

	розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей»[7]	цінностей (запасів)
13	Наказ Мінфіну України «Порядок проведення дооцінки залишків товарно-матеріальних цінностей»[15]	Регулює порядок проведення дооцінки залишків запасів
14	Наказ Мінфіну України «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій»[6]	Визначає синтетичні рахунки та сферу застосування запасів, коштів, розрахунків та інших активів
15	Наказ Мінфіну України «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій»[6]	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух запасів.

Огляд спеціальної літератури з питань контролю запасів

№ з/п	Джерело	Проблемні питання, що розкрито в статті (монографії, тезах тощо) та стосуються окремих аспектів теми випускної кваліфікаційної роботи
1	Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник / Є.В. Мних – К.: КНТЕУ, 2008. – 514 с.	Розкрито питання матеріальних ресурсів компанії: забезпеченість, стан, рух, обґрунтовано їх необхідність в господарській діяльності підприємства. Надано організаційно-інформаційну модель аналізу та етапи проведення факторного аналізу оборотних активів, у тому числі, запасів
2	Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.1./Відп. ред. В.С.Мочерний. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2000. – 864 с.	Дано визначення поняття «запаси»: це готова продукція, сировина, матеріали, паливо, запасні частини, інструмент, власні та купівельні напівфабрикати, незавершене виробництво, тара, які на певний момент є на підприємствах, складах
3	Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник - Київ: КНТЕУ, 2008.- 514 с.	У Розділі 4, розкритий зміст оцінки забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами і ефективності їх використання, представлена система відповідних показників.
4	Крюкова Ю. О. Оцінка ефективності логістики. Scientific Journal «ScienceRise». 2015. № 1/1 (6). С. 34–36.	Альтернативою виміру інституціональних особливостей національної та світової економіки з формуванням глобальних логістичних систем стало визначення ефективності діяльності у сфері логістики. Рішення даного питання запропонував Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку у своєму дослідженні логістичної діяльності в рамках глобальної економіки. Охарактеризована позиція України за показником Індексу ефективності логістики згідно з даними рейтингу.
5	Митна енциклопедія: у двох томах. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2013. Т 1. 472 с.	Надано характеристику індексу ефективності логістики (LPI – Logistic Performance Index), який визначає якість здійснення поставок товарів і стан торгової логістики на національному та міжнародному рівнях. Показник вимірює ефективність роботи ланцюгів постачань у міжнародній торгівлі й оцінюється кожні 2 роки серед 160 країн світу та оцінює визначені підіндикатори.
6	Малащук Д. В., Гринчак Н. А. Сучасний стан та особливості розвитку світового ринку логістичних послуг. Ефективна економіка. 2018. № 6.	Наголошено на тому, що хоча запропонований індекс ефективності логістики на сьогодні є єдиним узагальнюючим показником для оцінювання ефективності логістики країни, проте має суттєві недоліки та суб'єктивні фактори, які потребують детальнішого вивчення для встановлення об'єктивних суджень у дослідженні.

Продовження додатку К

7	<p>Новікова Х.К. Внутрішній контроль як основна складова управління діяльністю підприємства / Х.К. Новікова // Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2015. – Том 19. – № 2. – С.109-116.</p>	<p>У статті детально досліджено організацію системи внутрішнього контролю запасів у сучасних умовах господарювання та оцінено і чітко визначено її здатність на документальному рівні надати змогу уникнути не тільки зайвих витрат, розкрадань, зловживань із боку посадових осіб, але і штрафів</p>
8	<p>Ступінська М.В. Організація внутрішньогосподарського контролю запасів па підприємстві. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 8. С. 84–86.</p>	<p>У статті обґрунтовується необхідність для впорядкування і забезпечення чіткості етапів контролю зосередити увагу на можливостях розроблення положень про організацію контролю, зазначити елементи, що безпосередньо стосуються запасів підприємства і визначають методичні аспекти їх обліку в наказі про облікову політику (визначення первісної вартості, метод розподілу транспортно-заготівельних витрат, методи оцінки на дату балансу та під час вибуття тощо)</p>
9	<p>Дехтяр Н.А. Оптимізація структури оборотних активів підприємства / Н.А. Дехтяр, О.В. Дейнека // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. . – 2018. – №1(12). – С. 289-293.</p>	<p>У статті узагальнено теоретичні аспекти щодо визначення сутності поняття «оптимізація оборотних активів підприємства» та обґрунтовано основні принципи оптимізації складу та структури запасів суб'єкта господарювання.</p>
10	<p>Репетько О. О. Методологічні підходи до розмежування форм і методів фінансового контролю в теорії та практиці державного управління / О. О. Репетько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10roopdu.pdf.</p>	<p>У статті розглянуто організацію контрольно-ревізійної роботи, що зумовлено потребою координації і взаємної ув'язки процесів, виконання яких здійснюється колективом працівників. Ефективне функціонування фінансового контролю як системи, основою в якій є контрольно-ревізійна робота, насамперед залежить від його раціональної організації.</p>
11	<p>Воронко Р. М. Місце внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в системі управління підприємством / Воронко Р.М., Вовчик Н.Л., Гончарук В.С. // Підприємництво і торгівля. – 2019. – Вип.24. – С.171-180</p>	<p>Авторами статті визначається, що служба внутрішнього контролю (аудиту) є органом оперативного контролю виконавчих органів підприємства. Внутрішній аудит здійснює перевірку рівня відповідності фінансового та податкового обліку нормативним вимогам, а також якості виконання планів і рекомендацій контролера певними службами. Наводяться відмінні риси внутрішнього контролю і аудиту.</p>

Продовження додатку К

12	Новик І. В. Організація системи внутрішнього контролю на підприємстві / І.В. Новик // Наукові записки. – 2017. – №2(55). – С.188-196..	У статті розглянуто визначення сутності поняття «внутрішній контроль», розглянуто основи організації системи внутрішнього контролю на підприємстві.
13	Насібова О.В Теоретичні аспекти оптимізації оборотних коштів підприємства / О.В. Насібова, Б.Ю. Придатченко // Економіка і суспільство. – 2018. – № 18. – С. 794–801.	Статтю присвячено дослідженню економічної сутності оборотних активів та їх організації на підприємстві. Проведено аналіз наукових підходів вітчизняних та закордонних авторів стосовно трактування їхнього поняття. Розглянуто основні фактори, що лежать в основі визначення оптимальної структури запасів, яка б відповідала сучасним умовам існування вітчизняних підприємств.
14	Мисюк В. О. Якість системи внутрішнього контролю відповідно до вимог SOX / В.О. Мисюк // Бизнес Информ. – 2017. – №11. – С. 306-312.	У статті досліджено підходи до визначення якості системи внутрішнього контролю відповідно до вимог сучасності, запропоновано критерії визначення якості та дієвості цього виду контролю в системі управління підприємства.
15	Шандрівська О. Є. Дослідження глобального ринку логістичних послуг: світові тенденції та вплив на Україну / О. Є. Шандрівська, Л. Я. Якимишин // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: Логістика. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. — № 892. — С. 212–221.	Статтю присвячено дослідженню глобального ринку логістичних послуг, визначено світові тенденції їх розвитку та вплив на діяльність логістичних компаній в Україні.

Первинні документи з обліку запасів

Форма документау	Назва документау	Призначення документау
1	2	3
М-1	Журнал облік вантажів, що надійшли	Застосовується для реєстрації транспортних документів пов'язаних з отриманням вантажів та оприбуткуванням їх на склад підприємства
М-2	Довіреність	Призначена для підтвердження права окремої посадової особи виступати довіреною особою п-ва при отриманні запасів
М-2 а	Акт списання бланків довіреностей	Призначені для списання використаних бланків довіреностей
М-3	Журнал реєстрацій довіреностей	Призначений для реєстрації виданих довіреностей та розписки в їх отриманні
М-4	Прибутковий ордер	Викор. на складі, заповнюється в день надходження запасів при відсутності розбіжностей з документами постан., при оприбуткуванні запасів, отриманих з переробки
М-7	Акт про приймання матеріалів	Застосовується при прийнятті запасів, якщо є розбіжності з документами постачальника, або коли запаси надійшли без документів. Використовується для обліку надходження запасів і виправлення листа-претензій постачальнику

ДОДАТОК Н

Рис.Н1. Послідовність групування облікової інформації про запаси у ТОВ «Лан-Україна»

Рисунок С1. Методичні прийоми контролю операцій з запасами підприємств

Оцінка системи внутрішнього контролю на ТОВ «Лан-Україна»

N	Зміст операції	Варіант відповіді			Примітки
		Так	Ні	Не знаю	
1	2	3	4	5	6
1	Чи існує на підприємстві система внутрішнього контролю?	+			
2	Кому вона підпорядковується?				
	Керівнику підприємства	+			
	Головному бухгалтерові				
	Уповноваженій особі				
	Раді директорів				
	Інший варіант				
3	Хто розробляє політику внутрішнього контролю?				
	Керівник підприємства	+			
	Головний бухгалтер				
	Уповноважена особа				
	Інший варіант				
4	Які форми контролю присутні на підприємстві?				
	Внутрішній аудит				
	Внутрішня ревізія		+		
	Зовнішній аудит	+			
	Інший варіант	+			Інвентаризація, перевірка
5	Чи існує на підприємстві взаємозамінність?		+		
6	Чи перевіряється фінансова звітність до затвердження?	+			
7	Чи формується та надається звіт щодо перевірки діяльності підприємства?		+		
8	Чи затверджується звітність на річному зборі засновників?		+		
9	Чи автоматизований облік на підприємстві?	+			
10	Чи використовуються на підприємстві електронні програмні продукти?	+			
11	Якщо відсутня система внутрішнього контролю, то чи існує альтернативна їй служба чи посада?		+		
12	Чи проводиться контроль з боку вищих керівників за виконанням делегованих прав і обов'язків?	+			
13	Чи встановлені:				
	показники оцінки результатів діяльності підрозділів (осіб)?	+			

заходи заохочення (стягнення)?

+

Додаток У

Таблиця У.1

Визначення первісної вартості запасів залежно від джерел надходження

№ з/п	Джерела надходження	Первісна вартість
1	Придбання за плату	Усі витрати, пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях, в т.ч. витрати на: придбання, включаючи націнки постачальників; відсотки за придбання у кредит, наданий постачальниками, комісійні винагороди; послуги товарних бірж; митні збори і мито; транспортування; послуги сторонніх організацій за доставку тощо; витрати на заготівлю; на вантажно-розвантажувальні роботи; страхування; прямі матеріальні витрати; інші прямі витрати підприємства на доробку і підвищення якості технічних характеристик запасів; суми непрямих податків, які не відшкодовуються підприємству
2	Виробництво запасів	Виробнича собівартість, яка визначається Положенням (Стандартом) бухгалтерського обліку "Витрати"
3	Внесок до статутного капіталу	Узгоджена засновниками (учасниками) справедлива вартість
4	Безоплатне одержання	Справедлива вартість
5	Обмін на подібні запаси	Балансова вартість переданих запасів (справедлива вартість)
6	Обмін на неподібні запаси	Справедлива вартість переданих запасів, збільшена (зменшена) на суму грошових коштів або їх еквівалентів, яка була передана (одержана) в процесі обміну

Нормативні документи з організації та методики внутрішнього контролю запасів

№	Назва документу	Назва видавника, реквізити	Короткий зміст регламентації
1	2	3	4
1	Міжнародний стандарт аудиту 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвих викривлень через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища»	Аудиторська палата України; видання від 2013 р.	Визначає відповідальність аудитора за ідентифікацію та оцінку ризиків суттєвих викривлень фінансових звітів через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища, включаючи його внутрішній контроль; розкриває сутність внутрішнього контролю, розглядає компоненти внутрішнього контролю
2	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань:	Міністерство фінансів України; від 02.09.2014 № 879	Визначає порядок проведення інвентаризації запасів, та основні вимоги, щодо оформлення результатів інвентаризації.
3	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку	Міністерство фінансів України; від 24.05.1995 № 88	Встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових регістрів, бухгалтерської звітності підприємствами.
4	Порядок проведення дооцінки залишків матеріальних цінностей	Міністерство фінансів України; 31.05.1993 № 37-20/248/07-104 зі змінами і доповненнями	Встановлює порядок дооцінки залишків запасів.
5	Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей	Кабінет Міністрів України; від 22 січня 1996 р. № 116 зі змінами і доповненнями	Встановлює механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, крім дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей.
6	Типовий порядок визначення норм запасів товарно-матеріальних цінностей	Мінфін України; Порядок від 31.05.1993 № 17-60/29, 07-102	Розроблення норм і нормативів запасів по окремих видах (групах)

Організаційно - інформаційна модель внутрішнього контролю запасів

1. Мета і завдання контролю запасів	
1.1 Мета	1.2 Завдання, що вирішуються в ході проведення перевірки
1	2
<p>Організація системи спостережень за станом та рухом запасів, оцінка підтримки їх оптимального розміру на рівні встановленому нормативами, накопичення достатньої, достовірної інформації, що дозволяє підвищити ефективність управління та оперативне регулювання матеріальними оборотними активами підприємства.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Існування (впевнитись в тому, що всі запаси відображені в звітності дійсно існують); • Права та обов'язки (впевнитись в тому, що права підприємства на запаси, відображені в звітності, документально підтверджено) • Виникнення (відображені в бухгалтерській звітності операції з придбання та вибуття запасів мали місце протягом звітного періоду) • Повнота (впевнитись в тому, що всі запаси відображені в бухгалтерському обліку) • Вартісна оцінка (впевнитись, що відображений в обліку і звітності оборотний капітал в правильній оцінці) • Представлення і розкриття (необхідно впевнитись в тому, що запаси вірно класифіковано, що операції з запасами відображено в бухгалтерському обліку згідно із нормативними актами, що регламентують ведення бухгалтерського обліку)
2. Процедури контролю	
2.1 пов'язані з підготовкою і плануванням перевірки	2.2 що виконуються в ході перевірки
<ul style="list-style-type: none"> • Перевірка початкових залишків запасів; • Перевірка залишків аналітичного та синтетичного обліку в бухгалтерській звітності; • Оцінка обраної облікової політики підприємства (організації) і аналіз вірності і послідовності її; • Виявлення основних напрямків перевірки; 	<ul style="list-style-type: none"> • Перевірка правильності проведення інвентаризації та відображення її результатів в бухгалтерській звітності; • Спостереження за проведенням інвентаризації, участь в проведенні вибіркової контрольної інвентаризації; • Перевірка документального підтвердження прав власності на запаси; • Аналіз документів, що підтверджують право власності на запаси; • Аналіз руху запасів; • Перевірка документального підтвердження операцій по руху запасів, що відображені в бухгалтерському обліку; • Перевірка правильності оформлення документів; • Перевірка повноти документального підтвердження господарських операцій; • Перевірка повноти відображення операцій в бухгалтерському обліку; • Перевірка правильності оцінки запаси; • Перевірка правильності відображення операцій із запаси в бухгалтерському обліку;

<i>1</i>	<i>2</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • Перевірка повноти розкриття інформації про запаси в бухгалтерській звітності; • Перевірка ефективності використання запаси; • Заключні процедури; • Аналіз помилок, виявлених в ході перевірки і їх вплив на достовірність фінансової звітності
3. Об'єкти і суб'єкти внутрішнього контролю запасів	
3.1. об'єкти	3.2. суб'єкти
<ul style="list-style-type: none"> • запаси в цілому та за видами; • Фактори, що впливають на ефективність формування і використання запасів • Джерела формування запасів 	<ul style="list-style-type: none"> • Вищі посадові особи підприємства • Економічні служби підприємства • Керівники функціональних та структурних підрозділів • Зовнішні користувачі інформації
4. Принципи системи внутрішнього контролю	
<ul style="list-style-type: none"> • Відповідальності; • Збалансованості; • Підконтрольності кожного суб'єкта ВК; • Своєчасного повідомлення про відхилення; • Інтеграції; • Зацікавленості адміністрації; • Компетентності, сумлінності, чесності суб'єктів ВК; • Відповідності; • Постійності; 	<ul style="list-style-type: none"> • Безперервності розвитку і удосконалення; • Пріоритетності; • Прийнятності методології; • Комплексності; • Оптимальної централізації; • Одиначної відповідальності; • Потенційних функціональних імітацій; • Регламенту; • Розподілу обов'язків; • Дозволу та схвалення; • Взаємодій та координації.
5. Інформаційне забезпечення процедур внутрішнього контролю	
5.1. назва процедур	5.2. джерела інформації
- Перевірка початкових залишків запасів	Бухгалтерський баланс «Звіт про фінансовий стан» (форма №1); Зведені реєстри синтетичного обліку (Головна книга, оборотно-сальдова відомість, відомість залишків по синтетичних рахунках і т. ін); Реєстри аналітичного обліку (аналітичні відомості, книги залишків, картки складського обліку і т. ін).
- Перевірка відповідності залишків аналітичного та синтетичного обліку і бухгалтерської звітності	Бухгалтерський баланс «Звіт фінансовий стан» (форма №1); Зведені реєстри синтетичного обліку. Реєстри аналітичного обліку.
- Перевірка відповідності облікової політики в частині розкриття способів ведення бухгалтерського обліку запасів існуючому законодавству і іншим нормативним актам	Наказ про облікову політику; Правова, нормативна, довідкова інформація.

1	2
- Тестування системи внутрішнього контролю	Облікова політика підприємства; Накази про призначення складу інвентаризаційної комісії і проведення інвентаризації; Посадові інструкції; Договори про матеріальну відповідальність; Первинні документи, журнали реєстрації; Результати огляду складських приміщень; Результати опитування співробітників підприємства.
- Аналіз порядку придбання запасів і інших матеріальних цінностей	Договори постачання; Акти приймання; Первинні документи складського обліку; Накладні.
- Аналіз методики обліку запасів	Первинні документи по обліку надходження запасів (прибуткові ордери, накладні, картки складського обліку); Первинні документи по реалізації запасів; Первинні документи складського обліку; Зведені реєстри синтетичного обліку; Зведені реєстри аналітичного обліку.
- Виявлення пріоритетних напрямків перевірки, виходячи із особливостей діяльності підприємства	Облікова політика підприємства; Реєстри синтетичного обліку; Договори із постачальниками запасів.
- Перевірка вірності проведення інвентаризації і її відображення в бухгалтерському обліку	Накази про порядок і строки проведення інвентаризації; Інвентаризаційні описи, акти, порівнювальні відомості; Протоколи засідань інвентаризаційних комісій; Рішення керівництва по затвердженню результатів інвентаризації; Бухгалтерські реєстри аналітичного та синтетичного обліку, в яких відображено результати проведеної інвентаризації.
- Перевірка документального підтвердження прав власності на запаси	Договори, специфікації, накладні постачальників;
- Аналіз руху запасів	Акти оприбуткування запасів. Реєстри синтетичного обліку.
- Перевірка правильності оформлення первинних документів з обліку запасів	Форми нетипових первинних документів, затверджені накази про облікову політику.
- Перевірка повноти документального підтвердження господарських операцій руху запасів в бухгалтерському обліку	Графік документообороту первинних документів з обліку запасів. Первинні документи з обліку запасів (накладні, вимоги, прибуткові та видаткові ордери, реєстри аналітичного обліку).

<i>1</i>	<i>2</i>
<p>- Перевірка правильності списання запасів</p> <p>- Перевірка правильності списання втрат запасів</p> <p>- Перевірка повноти відображення господарських операцій по руху запасів та готової продукції в бухгалтерському обліку</p> <p>- Перевірка правильності переоцінок матеріальних запасів при втраті їх споживчих якостей</p> <p style="padding-left: 40px;">Перевірка ведення касової книги та касових документів</p> <p style="padding-left: 40px;">Перевірка оприбуткування надходження готівки</p> <p style="padding-left: 40px;">Перевірка дотримання встановлених лімітів каси</p> <p style="padding-left: 40px;">Перевірка цільового використання готівки</p> <p>Перевірка дотримання порядку видачі готівки під звіт та її використання</p> <p>- Перевірка правильності створення і використання резерву сумнівних боргів</p>	<p>Первинні документи на списання запасів; галузеві нормативи запасів, реєстри аналітичного та синтетичного обліку.</p> <p>Акти інвентаризацій, акти про втрати та нестачі; затвердженні норми природного збитку; реєстри аналітичного та синтетичного обліку.</p> <p>Первинні документи з обліку запасів та готової продукції (накладні, вимоги, прибуткові та видаткові ордери, реєстри аналітичного обліку).</p> <p>Облікова політика підприємства; результати проведення інвентаризацій; рішення про проведення уцінки; інформація про ринкові ціни; реєстри аналітичного та синтетичного обліку.</p> <p>Касова книга, прибуткові та видаткові касові ордери, журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів, заяви, накладні, рахунки, довідки.</p> <p>Банківські виписки за поточними рахунками підприємства; прибуткові касові ордери, касова книга; журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів.</p> <p>Накази, розпорядження щодо встановлення ліміту каси; Банківські виписки, касові книги, звіти касира, видаткові касові ордери, журнали-ордери, відомості, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, авансові звіти, договори купівлі-продажу</p> <p>Авансові звіти, накази, розпорядження на службові відрядження; посвідчення про відрядження</p> <p>Первинні документи по реалізації товарів;</p> <p>Первинні документи складського обліку;</p> <p>Зведені реєстри синтетичного обліку;</p> <p>Зведені реєстри аналітичного обліку.</p>

6. Методичні прийоми обробки первинної (вхідної) інформації

6.1. економіко-логічні методи	6.2. економіко-математичні методи
<p>Групування</p> <p>Порівняння</p> <p>Розрахунок відносних показників</p> <p>Деталізація</p> <p>Елімінування</p> <p>Методи детермінованого аналізу</p>	<p>Методи обробки динамічних рядів</p> <p>Методи регресійно-кореляційного аналізу</p> <p>Методи моделювання прогностичних показників ефективності використання запасів</p>

Можливі порушення ведення операцій з запасами

№ з/п	Можливі порушення	Контрольні процедури для виявлення порушення	Документ, що порушено
1.	Порушення організаційних питань з обліку запасів	Перевіряється чи укладено договір про повну матеріальну відповідальність, чи ведеться аналітичний облік руху запасів в бухгалтерії	Наказ керівника про облікову політику підприємства, КЗ и П ст.135-1
2.	Незаконне утворення лишків запасів	Перевіряється правильність та обґрунтованість складання комерційних актів та активів на недостачу, бій, псування запасів, а також співставляється кількість фактично завезених запасів з кількістю, зазначеного в документах постачальників	Інструкція №69
3.	Неправильне визнання товарних запасів активами	Перевіряється, чи може бути достовірно визначена вартість запасів, чи принесуть вони вигоду у майбутньому	П(С)БО п.п.3,4,6
4.	Невідповідність оцінки запасів методу, що обрано підприємством	Порівнюються арифметичні розрахунки фактичної оцінки запасів з оцінкою, обраною обліковою політикою. Досліджуються довідки бухгалтерії	Наказ керівника про облікову політику
5.	Завищення вартості запасів	Перевірка відповідності відображеної первісної вартості запасів у балансі з фактичною чистою вартістю їх реалізації	П(С)БО п.п.24,25
6.	Несвоєчасне відображення в обліку відвантажених та реалізованих запасів	Співставляється період, в якому виникли прибутки і дати надходження і реалізації запасів в первинних документах з датами оприбуткування та списання цінностей в обліку	-
7.	Недотримання строків проведення інвентаризації	Перевіряється, чи зазначені строки проведення інвентаризації у наказі керівника про проведення інвентаризації, чи створена робоча інвентаризаційна комісія	Інструкція №69, наказ керівника про проведення інвентаризації
8.	Неналежна організація обліку сум уцінки, що підлягає відшкодуванню винними особами	Перерахунок суми відшкодування нестач винними особами і порівнянні їх з бухгалтерськими розрахунками; перевірка проведення розрахунків сум відшкодувань на розрахунках бухгалтерського обліку	П(С)БО п.27
9.	Невикористання встановлених норм відходів з метою створення лишків	Звірення суми грошової виручки, яка записана у звіті касира, з сумою обсягу проданих товарів за товарним звітом. Перерахунок норм відходів, встановлених законодавством	-
10.	Неправильно (безпідставно) визначена первісна вартість запасів	Перерахунок первісної вартості запасів відповідно до законодавства і порівняння з бухгалтерськими розрахунками	П(С)БО п.26